

A BUDAPESTI KIRÁLYI ORVOSEGYESÜLET A KEZDETEKTŐL A FORRADALOMIG

A BUDAPESTI KIRÁLYI ORVOSEGYESÜLET MEGALAKULÁSA

A legjelentősebb reformkori orvosi társulat – és a Budapesti Sebészegyesület után második ilyen jellegű hazai, orvosi kezdeményezés – a Budapesti Királyi Orvosegyesület volt. A kifejezetten tudományos testület célja az orvosi továbbképzés, tapasztalatcsere, valamint közös felolvasások voltak.¹

Az öntevékeny orvosi szerveződéseknek ekkor már évszázados hagyománya volt Európában, Magyarországon azonban komolyabban a reformkorban kezdtek foglalkozni a kérdéssel.² 1837-ben Patzek József, majd két évvel később Czilchert Róbert és Wachtel Dávid vetette fel orvosi társulat(ok) létrehozásának szükségességét.³ A Budapesti Királyi Orvosegyesület két fő külföldi mintája a bécsi Gesellschaft der Ärzte, valamint az 1822-ben alapított német Gesellschaft Deutscher Naturforscher volt. (Utóbbi szerepét később inkább az 1841-től működő Magyar Orvosok és Természetvizsgálók töltötték be.) Kiemelnénk továbbá, hogy a programadó Wachtel Dávid iratai között talált würzburgi Bölcselati-Orvosi Társaság (*Philosophisch-Medizinische Gesellschaft*) 1831-es alapszabályai gyakorlatilag megegyeznek a Budapesti Királyi Orvosegyesületével, akár a tagság felépítését (rendes-levelező-tiszteletbeli), akár a vezetőséget (2 elnök, 2 titoknok stb.), vagy az ülések napjait és menetrendjét nézzük.⁴

1842-ben kiadott alapszabályai szerint – az egyesület ekkor már de facto 5 éve működött – célja a továbbképzés (tapasztalatok megosztása, segédtudományok művelése) mellett a tagok közti barátság elmélyítése is volt.⁵ A Helytartótanács több év után, 1842. március 1-én engedélyezte végül működésüket és nevükben a királyi jelző használatát, körpecsétjükben Aesculapius és Hygieia alakjával.⁶ Az egyesület élén a nagygyűlésen választott tisztségviselők álltak. Az elnököt és az alelnököt két évre választották szótöbbséggel a rendes tagok, akinek a munkáját két titoknok, valamint a 34 választmányi tag segítette. Az egyesületnek könyvtárosa is volt.⁷

1842-től gyűléseiket a hónap 15. és utolsó napján tartották, kivéve, ha az a nap ünnepnap volt. 1839-től a téli ülések idejét Eckstein Frigyes javaslatára délután 3-ra tették.⁸ Az 1842-es alapszabályok szerint az ülések általában este 6-kor kezdődtek, ha pedig budai orvosok is részt vettek rajta, délután 4-kor.⁹ Az üléseknek rögzített menetrendje volt (lásd alább).¹⁰ Az éves nagygyűlésről jelentést kellett küldeni a Helytartótanácsnak.¹¹

Az egyesület alakuló ülését 1837. október 7-én tartotta Pesten, melyen budai és pesti gyógyászok is részt vettek. A leendő egyesület alapszabályainak megalkotása mellett ugyanakkora hangsúlyt fektettek a tagság kérdésére is. Már ezen az első alkalmon két alapvető szempont merült fel a tagság kritériumaként: az egyik a leendő tag orvos-, sebész- vagy vegyészdoktori fokozatának megléte, a másik pedig a tagok lakhely szerinti bevásztása. Tessényi Zsigmond, az egyesület első titkára és az alapszabály egyik kidolgozója¹² felvetette a sebész- és gyógyszerészmesterek felvételének lehetőségét is, amit végül azzal utasítottak el, hogy az említett személyeknek nincs megfelelő képzettsége és tudása, illetve a sebészeknek ugyanitt már két éve működik saját egyesülete.¹³ A doktori diploma hiánya már az első összejöveteleken vizsályt szült, mivel a 7. ülésen felszólalt az egyik tag, Magda Károly egy fiatal hallgató, Nagy Károly szemézmester és 1837-ben még csak baccalaureus ellen, és kérte a többi tagot, hogy Nagyt, mivel híján van a doktori címnek, a továbbiakban tiltsák el a gyűlések látogatásától. Nagynak azonban, tekintettel jó természetére és tehetségére, megengedték, hogy később is jelen lehessen vendégként az üléseken, valamint használhassa az egyesület könyvtárát és sebész műszereit.¹⁴ A továbbiakban hasonló probléma nem merült fel, így feltehetően később következetesen csak doktorokat engedtek be az egyesület összejöveteleire.¹⁵

Az alakuló ülés szerint még nemcsak a pest-budai, hanem az óbudai doktorokat is meghívták a következő megbeszélésre.¹⁶ A további jegyzőkönyvekben azonban ennek nyoma sincs.

A tagfelvétel kezdetben ezen két szabályt (doktori cím, pest-budai lakhely) leszámítva minden különösebb rendszer nélkül történt: gyakorlatilag az üléseken újonnan megjelenőket beleszámították soraikba, majd 1837 végén kezdték egyesével, külön bejegyezni az új tagokat. 1838 elején azonban már különbséget tesznek a tagok között, a nem helyieket innentől kezdve „külső tag”-nak nevezve számítják soraik közé. Az új jelentkezőt egy „belső tag” ajánlotta a többiek figyelmébe (s ezeknél szintén sokat elárul a tagságon belüli személyi viszonyokról az ajánló személye), így például a Párizsba szakadt Mandl Lajost Saphir Zsigmond, Kadisch Lajost pedig Wagner János.¹⁷

A tagság minősége a tag életkörülményeivel együtt változtatható volt, így például egy rendes vagy alapító tag tartós távolléte esetén átminősíthették külső- vagy levelező tagnak. Így Jacobovits Mór külföldi tanulmányútja előtt maga kérte címe megváltoztatását külső taggá.¹⁸

Az egyesület első tiszteletbeli tagja a bécsi Mojsisovits lett, 1838-ban, s ezzel megkezdődött az egyesület külföldi kapcsolati hálójának kiépítése.¹⁹ Tulajdonképpen természetes és logikus lépés volt, hogy először a bécsi kollégák felé fordultak, nem csak Bécs és Pest egyetemi kapcsolatai miatt, hanem azért is, mert egyesületük elismertetéséért az uralkodónál a szintén 1837-ben alapított bécsi Gesellschaft der Ärzte hivatkoztak. Már a működési engedély megszerzése előtt kapcsolatba léptek velük, hogy segítséget kérjenek, ami annál is könnyebb volt, mivel a pest-budai egyesület több alapítója (ifj. Bene Ferenc, Christen Ferenc, Jankovich Antal és Windisch Lipót) már ekkor levelező tagja volt a bécsinek.²⁰ A tagok egy része később részt is vett a bécsiek ülésein.²¹ A fentebb említett Jacobovits Mór pedig egészen Párizsig vitte az egyesület hírért.²²

A személyes ismeretségek révén a tagok Magyarországon belül is igyekeztek minél több orvostársukkal megismertetni egyesületüket, és bevonni őket annak tudományos vérkeringésébe. Erre először Pólya József tett kísérletet, amikor beajánlotta külsős (levelező) tagnak Beitner Ferencet, Nógrád vármegye főorvosát.²³ Beitner végül nem került be az egyesületbe, ám a későbbiekben számos vidéki kolléga járult hozzá az egyesületben folyó tudományos munkálatokhoz. Az aktív kapcsolatépítésnek köszönhetően 1843-ban már összesen 162 tagja volt az egyesületnek, olyan illusztris külföldi tagokkal, mint a kor berlini „sztársebésze” Johann Friedrich Dieffenbach (1792–1847), a második bécsi orvosi iskola vezéralakjai: Joseph Skoda (1805–1881) és Karl Rokitsky (1804–1878), vagy a Josephinum magyar származású tanára, Töltényi Szaniszló (1795–1852), de voltak Bécstől és Berlinton kívül távolabbi levelező tagjai az egyesületnek, így Párizsból, Lipsceből, Klagenfurtból és Londonból.²⁴ A hazai, levelező tagok közül kiemelünk az Orvosi Társaságban is aktív Krenmüller (később Tormay) Károlyt (1804–1871), Tolna vármegye főorvosát, a nagy orvostörténészt, Linzbauer Xavér Ferencet (1807–1888, ekkor a Jászkerület rendes főorvosa), valamint a reformkori orvosegyesületek megszervezésében óriási szerepet játszó Wachtel Dávidot (1807–1872), korábban óbudai uradalmi-, majd temesvári kincstári orvost.²⁵

A rendszertelen tagfelvételek, valamint számtalan tag inaktívvá válása miatt 1839 nyarára elengedhetetlenné vált a tagsági viszonyok rendezése. Ennek közvetlen kiváltó oka az volt, hogy sok kolléga sem a tagdíjakat nem fizette be, sem a levelekre nem reagált. Úgy döntöttek, hogy akik kezdettől fogva tagok, vagy akiket szabályosan felvettek a rendes tagok sorába, azoktól továbbra sem tagadhatják meg a rendes tagságot (az esetleges inaktivitás ellenére sem).²⁶ Schmidt János ugyanakkor indítványozta, hogy határozzák meg a rendes tagok számát és azt ne lehessen a továbbiakban tetszés szerint növelni.²⁷ Az új tag innentől fogva rendes, rendkívüli vagy levelező lehetett. Rendes tagnak számított az addig megválasztott tag, akiknek a jövőbeni inaktivitás elkerülése érdekében aláírásukkal kötelezettséget kellett vállalniuk, hogy öt éven belül nem lépnek ki az egyesületből. A rendes tagok számát 40 főben maximalizálták, soraikba új tagot csak egy másik kilépése vagy elhalálozása esetén lehetett választani. Rendkívüli tag lehetett minden más pest-budai orvos-, sebész- vagy vegyészdoktor, amennyiben hajlandó magát az egyesület határozatai alá vetni, levelező tag pedig minden hasonló végzettségű, ám nem helyi doktor. A rendes tagok számának meghatározásához bizottságot neveztek ki,²⁸ ami 1839. szeptember 28-án mutatta meg ezzel kapcsolatos tervét a tagoknak. Az egyesületnek ekkor 36 rendes és 7 levelező (*correspondens*) tagja volt.²⁹ Egy év múlva, feltehetően a változatlanul nagymértékű inaktivitás miatt, felülvizsgálták, hogy kizárhassák-e azokat a rendes tagokat, akik nem látogatják az üléseket, s biztosítsanak ezzel szemben helyet az újonnan jelentkezőknek.³⁰ Az 1842-es alapszabályok szerint a rendes tagok száma 60 főben volt maximálva.³¹ (Egy év azonban múlva feloldották a numerus clausust.³²)

A korai jegyzőkönyvek tanúsága szerint az új tag bevásztása egy rendes tag ajánlása-, vagy annak önkéntes jelentkezése (például írásos megkeresése) alapján történt. Ilyen esetekben a következő ülésen szavaztak a leendő tag sorsáról. Az 1840-es évektől kezdve az egyesület éves nagygyűlésén (október közepén) döntöttek az új tagok bevásztásáról,³³ akik pozitív válasz esetén belépésükkor oklevelet is kaptak.³⁴ Egy 1845-ös

feljegyzés szerint szeptember 15-től ki kellett függeszteni az új tagnak jelentkezőket, majd a nagygyűlésen személyesen is be kellett bocsátani őket a többi tag elé.³⁵ Ugyanettől az évtől az új belépőnek-belépéséért-előadást is kellett tartania.³⁶ Ekkoriban inkább levelező tagokat választottak be az egyesületbe, akiknek részvétele azonban csak jelképesnek tekinthető, hiszen ülésekre nemigen jártak, legfeljebb az egyes tudományos kérdésekről, járványokról szóló levelezésben vettek részt. Ennek ellenére a rendes tagok száma sem volt kevés, az 1844/1845-ös évben 67 rendes-, 16 tiszteletbeli- és 130 levelező tagja volt az egyesületnek, míg a következő évben a rendes tagok száma két fővel bővült.³⁷

A TAGSÁG ÖSSZETÉTELE

Az egyesület alakuló ülésén 1837. október 7-én 16-an vettek részt, majd az ugyanazon a napon tartott második ülésén már 36-an.

Minden, az egyesülettel foglalkozó tanulmány, monográfia megemlíti az orvosi kar és az attól független orvosok ellentétét, ami nagy szerepet játszott az egyesület életre hívásában.³⁸ Korbuly szerint a gyakorló orvosok nehezen tudtak megélni, és Jankovich Antal nádori orvos 1838-as tudósítása szerint még köztük sem volt túl jó viszony.³⁹

Ez a feszültség nem csak az alapítók névsorán látszik, hanem azon is, hogy id. Bene Ferenc, az orvosi karon (1840-ig) a különös kór- és gyógytan oktatója 1837. október 21-én ugyan betegsége miatt nem jelent meg az egyület aktuális ülésén, ugyanakkor fiával, ifj. Bene Ferencsel megüzente, hogy hivatalos elfogadásukig tanácsosabbnak tartaná, ha nem működnének. A megfélemlítés hatásos volt: a beszámolókat szerint a gyűlésen számos orvosdoktor megjelent (Tessényi elmondása szerint 126 főt hívott meg), azonban „csak” 55 merete aláírni az ülés jelenléti ívét.⁴⁰ Az óvakodás ellenére is növekvő létszám jelzi: a kortárs, Pest-Budán működő orvosok között igenis igény volt az önszerződés eme újszerű – és ekkor nagyon divatos – formájára.

Az Egyesület és az orvosi kar kapcsolata nem volt felhőtlen, amit jelez, hogy az 1842-es alapszabályban külön pontban kellett figyelmeztetni az egyesület tagjait, hogy az egyesület és a kar ülésein elhangzó felolvasások során azonos téma esetén szükséges az előzetes egyeztetés az orvosi karral.⁴¹ Győry Tibor szerint azért is maradtak 1843-ig távol az orvosi kar oktatói az egyesülettől, mert úgy vélték, az kifejezetten ellenük jött létre.⁴² (Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az 1840-es *Orvosrendben*⁴³ 21 olyan orvos-egyesületi tag szerepel, aki 1837 és 1840 között lépett be az egyesületbe, és akit az orvosi kar rendes tagjának neveznek.)

A konfliktusokat elemezve nem feledkezhetünk meg a tagságon belüli ellentétekről sem. Erre mindössze néhány jegyzőkönyvben lehet utalást találni, ami alapján leginkább Bugátot és Flórt érthették közvetett módon támadások. Flór egy alkalommal panaszkodott is a társaságban lévő rosszindulatú–ám közelebről meg nem nevezett–tagokra,⁴⁴ Ecksteint pedig egyszer, stílusa miatt az elnöknek kellett helyreutasítania.⁴⁵ Feltehetően azonban több civakodás is lehetett a tagok között, mert 1839 nyarán Szuhányi Márton elnöknek külön figyelmeztetnie kellett kollégáit az egyesület kezdeti céljaira, külön kiemelve a *dignitas, valor, perennitas* jelszavakat.⁴⁶

I. kép.

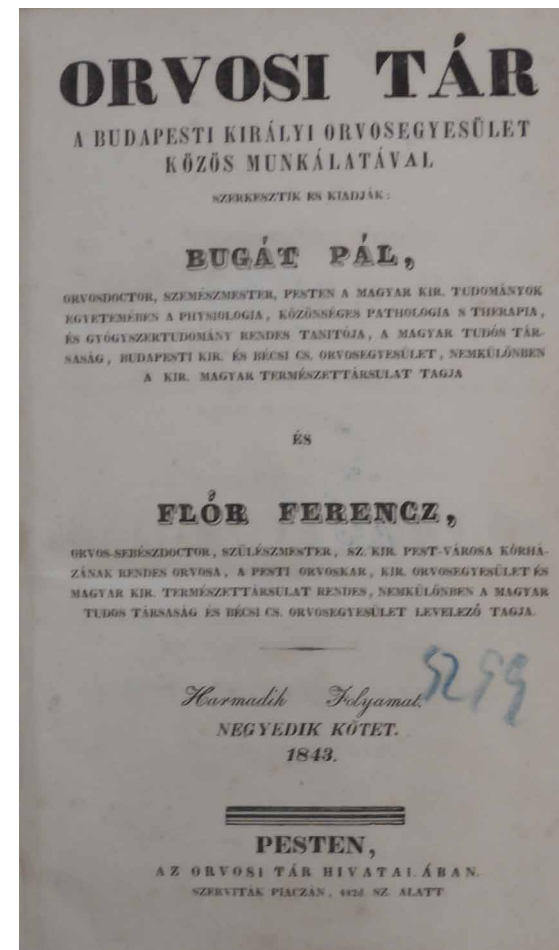
Az Orvosi Tár címlapja, utalással a Budapesti Királyi Orvosegyesülettel lévő együttműködésre

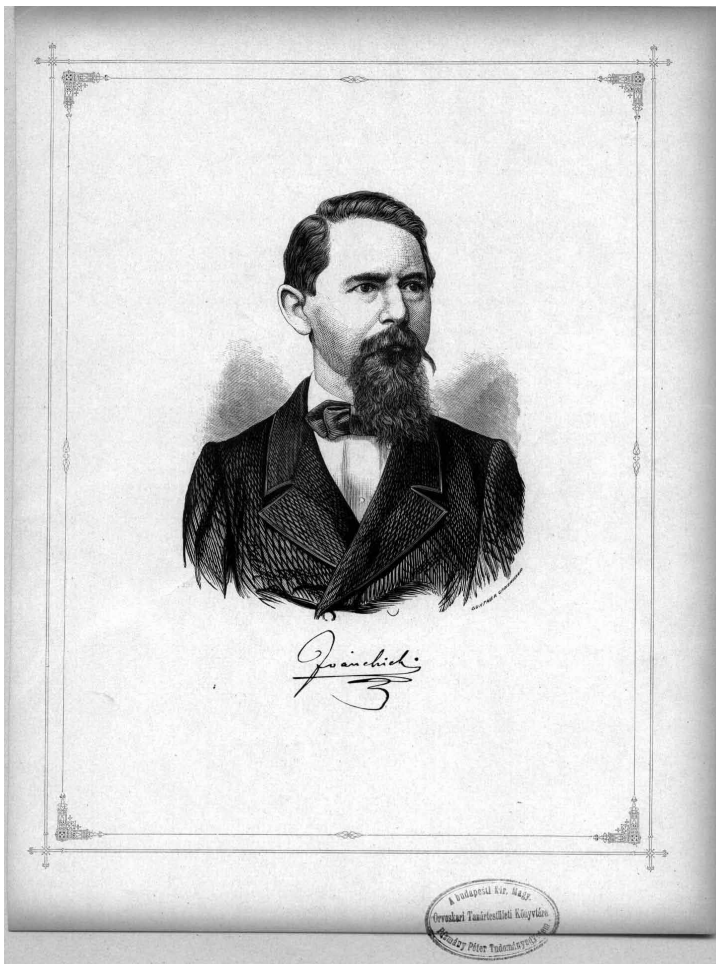
1843, Harmadik Folyamat, Negyedik Kötet

A tagok anyanyelve helyett a jegyzőkönyvek 1842-ig a tudomány egyetemes nyelvén, latinul íródtak, 1842-től pedig magyarul. Az alapszabályokat Tessényi még németül dolgozta ki,⁴⁷ ám már a társaság második ülésén kérték a résztvevők, hogy azokat az anyanyelvükre, magyarra is fordítsák le,⁴⁸ október végén pedig elkészült a latin nyelvű változat is.⁴⁹ Az előadásokat azonban már kezdetől fogva mindenki a saját anyanyelvén is megtehetette (pontosabban latinul, magyarul vagy németül).⁵⁰

A pesti orvosok dominanciájának köszönhetően a magyar anyanyelvű tagok hamar többségbe kerültek. Az 1840-es évek közepéről származó két taglistán ez azonnal szembeötlik az olvasó számára. 1844-ben és 1845-ben olyan összeírást készítettek az egyesületben, amelynek célja a különböző tagok tudományos tevékenységének bemutatása is volt. Ehhez minden résztvevőnek rövid életrajzot kellett írnia a listára. A bemutatkozások döntő többsége magyarul készült, a magyarul nem tudók pedig diplomatikusan – német anyanyelvük helyett – a latint választották. 1844-ben 26-an töltötték ki ezt az ívet, köztük 2 tiszteletbeli és 6 levelező tag, és mindössze egy, Loeblin Ignác töltötte ki magyar helyett latinul azt. A nyelvi határok földrajzi elkülönüléséről (pontosabban, egy-egy város, városrész nyelvi jellegzetességeiről) sokat elmond, hogy Loeblin Budán lakott, a Várban.⁵¹ 1845-ben már jóval többen, 50-en töltötték ki a személyi listát. Ebből 7 latin nyelvű önéletrajzzal találkozunk. Itt azonban nem annyira topográfiai, mint inkább vallási háttere van a más nyelv használatának. Az említett 7 személyből 5 bizonyosan, de valószínűleg a maradék kettő is izraelita volt, s kivétel nélkül gyakorló orvosok Pesten. Feltehetően olyan környezetben mozogtak, ahol a magyar nyelv használatára nem, vagy csak ritkán volt szükség.⁵²

Az alapítástól az 1848-as forradalomig számolva összesen 106 olyan személyt találunk, aki hosszabb vagy rövidebb ideig rendes tagként működött az egyesületben. Többségük (65 fő) még 1837 és 1840 között lépett be. Igaz, az 1837-ben csatlakozók közül sokan eltűntek az 1840-es évekre, heten pedig még 1848 előtt elhunytak, négyen

2. kép.
Margitai Ivanchich
Viktor (1812–1892)
Fametszet, év nélkül,
SOTE Lt. 318. V/98/1.

pedig kiléptek az egyesületből. Mind a 106 személyt vizsgálva azonban az alábbiak mondhatók el: felekezeti hovatartozás tekintetében meglehetősen vegyes volt az egyesület. Nagyjából a fele római katolikus (47), emellett 11 evangélikus, 8 református, 3 görögkeleti volt. A katolikusok mellett legnagyobb számban az izraeliták képviselték magukat (25 fő), akik szinte kivétel nélkül Pesten működtek gyakorló orvosként. Az egyesület nagy lehetőség volt számukra, hiszen vallásuk miatt sem az orvosi karon nem taníthattak, sem a vármegyék, szabad királyi városok alkalmazásába nem állhattak. 15 tag felekezeti hovatartozása ismeretlen, ám nevük alapján egy közülük még feltehetően izraelita volt.

A tagok több mint háromnegyede Pesten végezte tanulmányait (84 fő, ebből 73 nem is tanult máshol).⁵³ Mindössze hatan kezdték el az orvosi képzést Pesten, majd mentek át 2–3 év múlva Bécsbe. Arányi Lajos emellett tanult még Padovában, Kadisch Lajos pedig Paviában. 13 személynél csak bécsi tanulmányok mutathatók ki. Tehát a tagok többsége hazai földön sajátította el orvosi ismereteit, s így már egyetemi éveitől kezdve volt alkalma megismerni a hazai viszonyokat. Az egyesület legidősebb tagjai 1795/6 és 1820/1 között folytatták tanulmányaikat Pesten, de már itt is találunk olyan évfolyamot,

amelyről a későbbi egyesület több aktív tagja került ki: Jankovich Antal, Schmidt János és Tessényi Zsigmond együtt járt a pesti orvosi karra 1819/20 és 1823/4 között (és évfolyamtársuk volt a Josephinum későbbi tanára, Töltényi Szaniszló). Az 1820/1–1834/5-ös tanévekben szinte minden évfolyamról több későbbi aktív egyesületi tag került ki.⁵⁴ Külön kiemelni az 1831/2-ben kezdőket, ahonnan 6 későbbi egyesületi tag került ki, valamint az 1826/7-eset, ahonnan 9 fő. Az utóbbiban levők egy kivételével az egyesület alapító-, vagy oda még 1837-ben belépő tagok közé tartoznak. Igaz, köztük hárman (Bartha Károly, Hauser József és Kornély Mátyás) csak az egyesület létrehozására vonatkozó kérvényt írták alá, utána nyomuk veszett, míg az 1838-ban csatlakozó Kadisch Lajos egy év múlva kérte tagsága átminősítését levelezővé, ám erről az évfolyamról származott az egyesület életében végig tevékeny szerepet vállaló Egger Eduard, Plósz Lajos, valamint Schlesinger Ignác. Sőt, ehhez az évfolyamhoz tartozott Wachtel Dávid is, aki szintén egyesületi tag lett, igaz, csak levelező, mivel 1837-től Temesváron dolgozott. Az 1831/2-ben kezdők csak később, 1842–1844 között iratkoztak be az egyesületbe, ám az előzőekhez képest jóval aktívabb szerepet vállaltak. Közéjük tartozott Frommhold Károly, Jakobovits Mór, Trandaphill Kozma, valamint Brunner Ferenc és Mírsinszky (Málnay) Ignác.⁵⁵ Az „ötfős” évfolyamokról 1825/6-ból Piskovich Jánost és Rupp Nepomuk Jánost emelnék ki,⁵⁶ míg 1833/4-ből mindenki említést érdemel, hiszen közülük szintén rendkívül aktív, tehetséges egyesületi tagok kerültek ki. 1840-ben lépett be közülük Edvi-Ilés László, Elsasser (Eleméry) Ferenc, Hoffer István és Nedelkó Döme, 3 év múlva pedig Rosenfeld (Rózsay) József.

Végzettség alapján az egyesület tagjairól elmondható, hogy nagy részük nem csak az orvostudomány iránt. A források szerint:

56 tag csak orvostudományi oklevelet szerzett,
 orvos- és sebészdoktor volt 14 személy,
 orvos- és sebészdoktor, valamint szülész-mester 6 fő,
 orvosdoktor és szülész-mester 13 fő,
 orvosdoktor és szemészmester 4 tag,
 orvos- és bölcsészeti doktor 2 fő,
 orvos- és sebészdoktor, szülész- és szemészmester 1 személy (Arányi Lajos),
 orvos- és bölcsészeti doktor, valamint szemészmester 1 fő,
 orvosdoktor, szülész-mester és állatorvos 1 fő,
 vegyészdoktor 1 fő (Wagner Dániel),
 orvos- és szemészdoktor 1 tag (Krick (Kick) Rudolf).

A pesti és bécsi orvosi kar anyakönyveit⁵⁷ vizsgálva 11 olyan tagot ismerünk, aki orvosi érdeklődését már családjából hozta, mivel apja is orvosdoktor, vagy gyógyszerész, esetleg seborvos volt.⁵⁸

BUDA ÉS PEST ELLENTÉTÉNEK JELENTKEZÉSE

Pest „dominanciája” Buda felett, Pest jelentősebb szerepe, az ottaniak kezdeményező-készsége világosan látszódik a tagság összetételén. Már az alakuló ülésen részt vett 13 tag közül mindössze kettő kötődött ebben az időben Budához, mégpedig annak főorvosai (Aizinger András és Christen Kristóf, Buda tiszteletbeli főorvosai), míg egy, Jankovics Antal mindkét városrészhez (dolgozott a Rókus Kórházban asszisztensként, majd József nádor udvari orvosa lett).⁵⁹ Az ugyanazon a napon tartott második ülésen újonnan megjelent 2 személyből 2 bizonytalan hovatartozású mellett csupán 4 új budait tudunk említeni, igaz, köztük már csak egy volt hivatalos tisztséget betöltő, a többiek gyakorló orvosok.⁶⁰

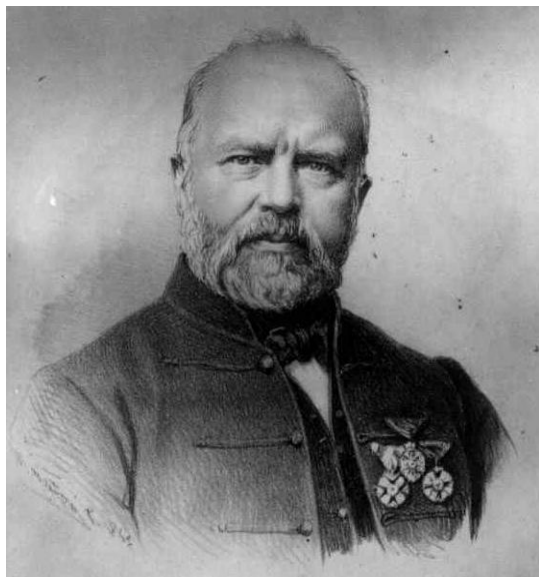
Pest elsőbbségét jelezte az is, hogy Budát sokáig egyszerűen kihagyták az egyesület megnevezésből, ami a 2. ülés jegyzőkönyve szerint *Societas literata Pesthiensis Medicorum practicum* lett,⁶¹ s ez volt a nevük egészen 1843-ig.⁶² Az 1840-es években az egyesület pecsétjén *Societas Medicor[um] Pestiens[ium] et Budens[ium]* felirat szerepelt, míg az Orvosi Társban *Budapesti Királyi Orvosegyesület* néven közölték jegyzőkönyveiket, előadásait.

A gyűlések színhelye szintén Pesten volt, Mokossinyi Mihály lakásán (Alsó Duna-sor 50.), aki két szobát bocsájtott az egyesület rendelkezésére havi 6 Ft bérleti- és 1 Ft kiszolgálási díjért.⁶³ Itt működött a könyvtár is. A helységet folyamatosan csinosították, 1838-ban például 10 kiemelkedő orvos vagy tudós (így Linné, Broussais, Johann Peter Frank, Corvisart stb.) szobrával.⁶⁴

Az első jegyzőkönyvekben még jelölték az adott ülés helyszínét is, s ezek kivétel nélkül mind Pesten voltak. Az 1838-as árvíz azonban tönkretette Mokossinyi, az egyesület könyvtárosának lakását, és így az egyesület korábbi székhelyét is. Grünhut Jakab ekkor

ingyen felajánlotta lakását új központul, az egyesület azonban végül nem fogadta el a kedves ajánlatot, inkább Mokossinyi lakásának helyrehozatalára szavaztak,⁶⁵ majd 1844-ben mégis átköltöztek a Sebestyén tér 294. sz. alá.⁶⁶

A pesti tagok fölénye látszódik az 1844-ben és 1845-ben (hiányosan) kitöltött taglistákon. Az előbbi kitöltő 23 fő között 3 budai van, míg az 1845-ös ív 50 aláírója között mindössze 6

3. kép.
Frommhold Károly (1810–1876),
a Budapesti Királyi Orvosegyesület
tankedvelő tagja 1842-től

Ceruzarajz, év nélkül,
SOTE Lt. 318. IV/77.

budai szerepel. Jellemző módon a budaiak között inkább a város alkalmazásában álló orvosokkal találkozunk (városi főorvosok, fürdőorvosok), míg a pestiek között a magánorvosok vannak többségben.

A 106 reformkori rendes tag egészségét vizsgálva szintén inkább pestieket találunk. Születési hely alapján 8 tag volt budai, míg 30 pesti származású. A többiek vidéken vagy külföldön születtek, s pesti tanulmányaikat követően telepedtek le Pesten. Budához ebben a korszakban 13-an kötődtek, s közülük is csak hárman voltak a saját lábukon álló magánorvosok.

AZ ÜLÉSEKEN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMÁNAK INGADOZÁSA

A egyesület ülésein résztvevők pontos számáról és személyéről az első négy ülést leszámítva (1837. október 7-21. között) mindössze 1842. április 15-étől rendelkezünk adatokkal (a forradalom idejéről fennmaradt utolsó jegyzőkönyv 1848. június 30-án íródott).⁶⁷ Ez összesen 140 ülés adatait jelenti. A rendkívüli üléseket és közgyűléseket leszámítva ekkor már állandósult az ülések időpontja (hónap eleje és közepe), valamint menetrendje is. Mivel az első négy, 1837. évi összejevetel célja a frissen alapított egyesület további működési feltételeinek szabályozása volt, ezért vizsgálatunkban ezzel részletesebben nem foglalkozunk.⁶⁸

Az 1842. április 15. és 1848. június 30. közötti időszakban tehát 136 ülésről van tudomásunk. Ebből 134-et tudunk a résztvevők alapján vizsgálat alá vetni, mivel az 1844. október 14–15-i tisztújításon csak az újonnan megválasztott tisztségviselőket és az új tagokat említik, és az 1847. november 30-i ülésen megjelentek nevével és számáról sem emlékeztek meg. Ez alapján az említett időszak ülésein átlagosan 19 fő vett részt.⁶⁹

Évenként vizsgálva a résztvevők számának ingadozását⁷⁰ elmondható, hogy a tagok leginkább 1842 és 1845 között tanúsítottak érdeklődést az ülések és az ott elhangzó előadások iránt, míg 1846 után folyamatos csökkenésnek lehetünk tanúi. Igaz, 1848 első felében már az orvosok tevékenységét is inkább a forradalom eseményei határozták meg, egyre jobban háttérbe szorítva a szakmai előadásokat és vitákat (ez alól egyetlen kivétel volt: az érzéstelenítéssel kapcsolatos vívmányokról szóló disputák). A közgyűléseket nem számítva legtöbbször, 45-en az 1845. április 30-i ülésen voltak jelen, noha azt semmilyen különleges előadás nem indokolta volna (Schmidt János mutatott be néhány esettanulmányt), igaz, 1844–1845-ben számtalan alkalommal húsznál többen is elmentek a gyűlésekre, ami, a többi évhez viszonyítva, már nagy eredménynek számított az egyesület életében.

A rendes tagok mellett levelező- vagy tiszteletbeli tag, esetleg vendég meglehetősen ritkán látogatta meg az egyesület üléseit (meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy egyiket aktív tagnak köszönhetően élénk levelezésben álltak számtalan hasonló, külföldi egyetlennel, illetve professzorral). Levelező tag a fent említett időszakban mindössze 11 alkalommal jelent meg, ami a magyar származású párizsi professzor, Mandl, valamint az egyesület alapítói közé tartozó, ám az 1840-es években levelező taggá avanszált Ivánchich Viktor (1812–1892) és egy nagyváradi orvosdoktor kivételével egyetlen Sauer Ignáccal (1801–1863). Sauer 1843. február végén vett részt először az összeje-

veteleken, és ugyanezen év szeptemberéig szinte minden alkalmon tevékenyen részt vett. Jelenléte azért is kiemelten fontos a társaság történetében, hiszen – ahogy annak monográfiája, Korbuly György is írta⁷¹ – megalakulásukhoz óriási motivációt jelentett az orvosi kar tagjai, valamint a magánpraxist folytató pest-budai doktorok közötti ellentét. Sauer tehát – Bene Ferenchez hasonlóan – egyfajta közvetítővé is vált ezáltal a két csoport között. Szorgalmas látogatásainak eredményeképpen az 1843. októberi közgyűlésen rendes tagnak is megválasztották. Igaz, innentől kezdve már ritkábban jelent meg (összesen 20 alkalommal szerepel a résztvevők között, utoljára 1846. szeptember végén tette tiszteletét az egyesületben).

A tiszteletbeli tagok közül, noha 1848-ig 19 orvost választottak így be az egyesületbe, mindössze egy, Kováts Mihály (1768–1851) jelent meg az egyesület ülésein. Kováts ekkor már a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja is volt, ahol szintén tevékeny szerepet vállalt. 1843. június közepétől 1847. szeptember közepéig szinte folyamatosan megtisztelte jelenlétével az összejöveteleket (összesen 32 alkalommal).

Idegenek leginkább vendégként látogatták az orvosegyesület felolvasásait, jelenlétük szinte folyamatos volt.⁷² A „vendégek” összetétele meglehetősen vegyes volt. Ide számították a Pest-Budán átutazó egyszeri orvostanhallgatót, világot járó orvosdokort (érkeztek ide Württembergből, Karlsbadból, Marienbadból is), a vidéki főorvosokat (például Havas Ignác, Tolna vármegye főorvosa), illetve az egyesülettel egyéb kapcsolatban nem álló, ám Pesten élő és praktizáló orvosokat (ezek egy része azután be is lépett az egyesületbe, így például Joffe Antal, Kovács Sebestyén Endre vagy Halász Géza). A vendégek közé tartozott a Bécsből hazatérő, 1844 és 1847 között ismét Pesten tartózkodó Arányi Lajos (1812–1887) is, akit Sauerhez hasonlóan – nagy tudása és aktív részvétele miatt – szintén beválasztottak az egyesület rendes tagjai közé.⁷³

Amint az a fentebbi példákból is látható, az egyesület, a rendes tagok limitált száma ellenére, nyitott volt az érdeklődő és tehetséges orvosdoktorok befogadására. Ennek egyik oka, hogy a neves, idősebb doktorok, professzorok jelenléte az egyesület megítélését is pozitívan befolyásolta, másrészt, mivel elsősorban szakmai-tudományos alapon nyugvó szervezet volt, az egyesület életét is felpezsdítették az egyedi véleménnyel, újdonságokkal előálló fiatalok és tapasztaltabb kollégák.

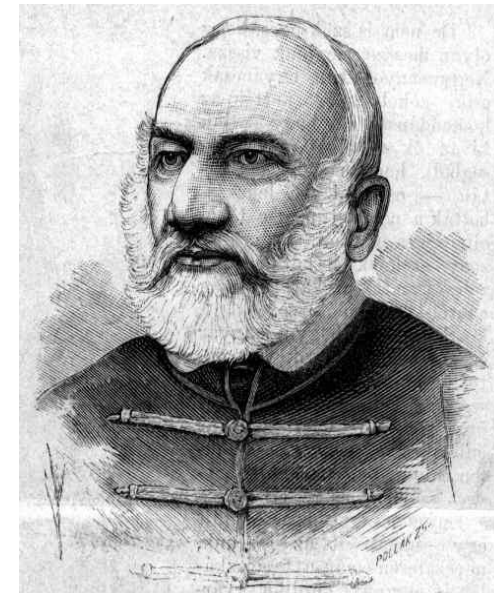
ELŐADÓK, ELŐADÁSOK

Noha Salacz Pál készített egy kimutatást az egyes években elhangzott előadásokról,⁷⁴ elemzésünket nem ennek alapján kívántuk elkészíteni. Ennek egyik oka, hogy Salacz nem jelölte meg az adott előadás elhangzásának pontos dátumát (nem beszélve arról, hogy számtalan esetben több ülésre is elhúzódhatott egy felolvasás és az azzal kapcsolatos vita), másrészt Salacz az előadásnak nem számító, javarészt a közelmúlt időjárásáról vagy az aktuális járványokról szóló beszámolókat is beledolgozta jegyzékébe. A jelen tanulmány ezzel ellentétben, részletesebben mindössze az előadásokkal kíván foglalkozni, annál is inkább, mivel az említett tájékoztatók általában nem is köthetők egy-egy személyhez a jegyzőkönyvek tanúsága szerint. (Általában valaki felvázolta, hogy a saját praxisában milyen járványos esetekkel találkozott a közelmúltban, s ehhez

4. kép. Gömöri Havas Ignác (1803–1887)

Fametszet, Ország-Világ, 1887,

SOTE Lt. 318. V/38.

csatlakozva mondták el a többiek is, hogy ők milyen hasonlóságokat vagy eltéréseket tapasztaltak.)

Az első találkozók beszédtemája, értelemszerűen, az egyesület felépítésével kapcsolatos alapok rögzítése volt. Ide tartozott az alapszabályok megvitatása, ezen belül a taggá válás feltételeinek pontosítása. Az ülések menetrendjét 1838. február 10-én szabályozták.⁷⁵ Eszerint először az elnök (aki általában nemcsak az adott ülés, hanem lehetőleg az egyesület elnöke is volt) közölte a napirendet, bejelentette az aktuális felolvasást, majd – hitelesítés céljából – ismertették a hallgatósággal az előző ülések jegyzőkönyvét. (A jegyzőkönyveket 1839-től az egyik titkár vezette tavasszal, a másik ősszel.)⁷⁶

Ezután következtek az elnökség hozzászólásai és kérdései, majd szóbeli orvosi jelentések és javaslatok hangzottak el. Az előadást állva kellett megtartani, az előadóhoz csak ezután lehetett észrevételekkel, kérdésekkel fordulni (szintén felállva), a titkár beleegezésével.⁷⁷ Ezt szóbeli beszélgetés követte az aktuális „uralkodó betegségekről”, esetleges járványokról – a vitát végül az elnök rekeszthette be. Az ülést egyéb szóbeli megbeszélések, szabad eszmecsere zárta le, amit 1840-től rögzítettek írásban is.⁷⁸ A járvánnyal, időjárással kapcsolatos megjegyzéseket igen, az üléseket lezáró vitákat kezdetben még nem örökítették meg írásban.⁷⁹

Az 1840-es évekre kristályosodott ki az ülések menetrendje és szilárdultak meg a gyakorlatban is az 1838-as jegyzőkönyvben előírtak.

Az első előadást már 1837. november 4-én bejelentették, ekkor Eckstein Frigyes közölte, hogy a következő alkalommal a reumás betegségekről fog beszélni.⁸⁰ Ennek ellenére az első két évben inkább a szervezeti kérdések voltak hangsúlyosak, 1838-ban nagyjából minden második ülésen hangzott csak el valamilyen önálló előadás.⁸¹

Az egyéni, tudományos kérdéseket boncolgató felolvasások, illetve az üléseket kísérő, járványügyi helyzetet elemző viták mellett az összejöveteleken számtalanszor egy-egy nehezebb orvosi eset bemutatása jelentette a tagok számára az aktív szereplési lehetőséget. A betegeket és betegségeiket ezekben az esetekben nem csak szóval jellemezték, hanem – amennyiben ez lehetséges volt – be is vitték az ülésre és szemtől szembe megmutatták az előadók tagtársaiknak (a betegnek ebben az esetben – természetesen – nem kellett fizetnie az orvosi vizsgálatért). Tanácsalanság esetén a beteget „továbbadták” egy tapasztaltabbnak tartott kollégájuknak. Így például 1838-ban Schlesinger kifejezetten azzal a szándékkal vitte be egyik páciensét az egyesület ülésére, mert ő nem jutott vele semmire, és abban reménykedett, hogy Eckstein Frigyes talán

6. kép. Kovács
Sebestyén Endre
(1814–1878)

Fametszet,
Vasárnapi Ujság, 1856,
SOTE Lt. 318. VI/60/3

A „Vasárnapi Ujság” birtokosai egyszer egy nagy nagrodottól íven jelszék meg...
Előzetési díj július–decemberig azaz: 6 hónapra Budá-Pesten hához külföldre vagy új a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utatandó.

Kovács Sebestyén Endre.

Kinek van nevesebb hivatása, mint az orvosnak? Ki érdemli meg nevének örökösét inkább, mint az, ki mindenkinek eszébe jut, midőn szenved, ki örvény harcban áll a halállal, a szenvedés-
sekkul, hogy embertársának életét, egészségét megrarassa?
Már magában arra, hogy valaki az orvosi pályára lépni elhatározza magát, nagy lelki erő kell; lemondással, türelemmel kezdődik, kitartó szorgalommal halad az orvosi pályán, és soha sincsen vége. Az orvos holtá napjig tanul.

Kitanulja előbb a könyveket, aztán az embereket, és minden külön ember, külön tudomány ő előtte, a kit tanulmányoznia kell, hogy segítségére lehessen.

Az orvos az Istennek jobb kéz felől álló szolgája, a ki elküldtetett helyre igazgatót a hibákat, miket a természet remekében az idő és az elemek okoznak, enyhíteni a csapásokat, miket a büntető ég szabott az emberiségre.

Kik e nemes és magasra-as pályán hazánkban a szenvedés emberiség áldását megszerzők nevének, azokat méltán mutatnadjuk be hírhedtet férfitank arczkép csarnokában s még az első helyet is méltán átengedhetjük nekik.

Hazai orvosaink között kitűnő helyet foglal el Kovács Sebestyén Endre, jelenleg nem csak Pestnek, hanem egész magyar hazánkban egyik leg-hírhedtetebb orvosa és sebész tudora; született 1814-ben Garam-Felekényen Barsmegyében, hol atyjá helyét hitványan felkász vala. Gymanstialis iskolát a debreczeni főiskolában végezte. 1835-ben a pesti k. egyetemnél az or-

Dr. Kovács Sebestyén Endre.

vosai pályára lépett, orvostudorrá lett 1841. Csakhamar ezután a gyakorlati sebészeti tanácsok segédévé nevezetett ki; nem különben az épen akkor keletkezett természettudományi társulatnál titoknokai hivatalt nyert. Mindeközben az orvosi pályán, sebészeti kiképzése végett a bécsi egyetem látogatása meg, igen szép sikerrel. Segédi állomását 3 évig vipte (ez idő alatt a rendes tanárt többször és mindenkor közhelyeskedéssel helyettesítette). 1843-ban sebész-tudorrá avatott; ugyanazon évben a budapesti kir. orvosgyűlés tagjává nevezetett ki, 1848-ban a pesti orvosi kar tagjává választott. Ember-szerető szíve és tudomány-szomja szép tehetséggel párosult a orvosi tapasztalatok végett vágy kapá meg a külföldet is beutazni. Így látogatta meg a reá következett években Németország, Belgium, Franciaország és Anglia orvosintézetét. 1848-ban a magyar miniszterium orvosi egyetemi titkárrá nevezte ki. 1848-ban szab. k. Pest város polgári körháza második sebészeti osztálya vezetésével, mint főorvos és mítő bizott meg. 1850. a budapesti kir. orvosegyület második titoknokává választott. Kovács általában egyike legképzettebb s ügyesebb orvosainknak. Ki nemcsak a körülmények gyors és biztos megállapításában bír ügyességgel, de a kör-
orvoslásában is. Legkitűnőbb azonban a sebészeti műtételek oly merész mint szorgalmas kezelésében, melyben ritkítja pártját. Mint ember, közéletben és szeretetben áll, mint kinek ember-szerető szíve sok szűk szegénynek nyujta már ingyen segélyt és épület

tud segíteni rajta, így az ő gondjaira bízta páciensét. Eckstein a következő ülésen lelkiismeretesen be is számolt a páciens állapotáról és kezeléséről.⁸² Az 1840-es években a betegek ily módon történő bemutatása azonban már más célt szolgált. Míg az első években ezt a konzílium egy speciális formájának tarthatjuk, amellyel arra törekedtek, hogy a beteg meggyógyuljon, a későbbiekben inkább az érdekeségek, „monstrumok” kerültek előtérbe. Így mutatta be például 1845-ben Rosenfeld „egy szörny fejét”, ifj. Bene pedig egy „hímnőt”.⁸³

Az önálló előadások meghatározó témái közé tartoztak a korszak nagy betegségei (kolera, hagymáz – azaz tífusz, bujasenyv – szifilisz). Emellett, elsősorban a vegyész-doktoroknak, fürdőorvosok tagoknak köszönhetően, népszerű kérdés volt még a különböző fürdők gyógyvizeinek elemzése is.⁸⁴ Tisztán kémiai előadásokat azonban ritkán tartottak.⁸⁵ Szintén ritkán tartottak átfogó, nagyívű előadásokat, inkább a konkrét kérdések feltevése volt jellemző az egyesületre.⁸⁶

A tapasztalatok megosztásának egyik módja a külföldi tanulmányutakról tett beszámoló volt. Ezt leginkább Eckstein Frigyes, az egyesület 1839 és 1941 közötti elnöke gyakorolta.⁸⁷ Emellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az egyesület milyen je-

lentős fóruma volt azon fiatal orvosoknak, akik szerették volna bemutatni találmányukat, vagy legalább elterjeszteni a külföld új vívmányait. Így vitatták meg az elsők között Magyarországon az éternarkózis hatásait,⁸⁸ tartott előadást Halász Géza és Jankovich Antal a kopogtatásról és hallgatózásról, azok népszerűsítése érdekében,⁸⁹ beszélhetett Schöpf-Merei Ágost a különböző gyermekbetegségekről és a pesti gyermekkórházról,⁹⁰ vagy Nedelkó Döme a modern fogászatról és azok eszközeiről.⁹¹ Az előadások témáját és tartalmát megvizsgálva elmondható, hogy leginkább ebben rejtett a Budapesti Királyi Orvosegyesület modernsége: az orvostudomány nemzetközi eredményeire való reflektálásban, tudományos kérdések feltevésében.

Hiába van egy egyesületnek több száz tagja, az egyesület tudományos életben betöltött szerepét ténylegesen annak aktív tagjai határozzák meg, s különösen igaz ez az első, úttörő szervezeteknél. Nem volt ez másként a Budapesti Királyi Orvosegyesületnél sem. A tiszteletbeli és levelező tagokat nem számítva 1848 előtt az egyesülethez 109 személy kötődött szorosabb formában (alapító vagy rendes tagként, lásd fentebb). Közülük mindössze 45-en tartottak előadást valamelyik ülésen (a járványügyi–idővel kötelező jellegűvé váló–beszámolókat nem számítottuk ide, különösen mivel idővel a kezdeti önkéntes jelentéstételt felváltotta az elnök, aki a vizsgálandó hónapra előre kijelölte a tagokat). Ennek a 44 tagnak is döntő többsége mindössze egy-két előadást tartott (egyét 11 fő, kettőt 8 fő, hármat 7 fő).⁹² Ez természetesen elsősorban személyiség-, és nem tehetségfüggő kérdés volt, hiszen egyszer beszélt Bugát Pál, kétszer pedig Halász Géza és Balassa János, háromszor Nedelkó Döme. Esetükben ennek okai az egyesülethez való kései csatlakozás, a szereplésre kevésbé vágyó természet és/vagy a tagok között megbúvó személyes ellentétek voltak.

A tagok aktivitását le lehet mérni az általuk tartott előadások és a gyűlések rendszeres látogatása mellett a különböző tisztségek viselésén, bizottságokban való részvételben (például az alapszabályok kidolgozásában résztvevők, az egyesület működéséért különböző küldöttségekben szerepet vállalók, a pénztári kimutatások ellenőrzői vagy a járványhelyzetről jelentést készítő). Nem lehet ugyanakkor figyelmen kívül hagyni az összejöveteleken túli kapcsolattartás különböző formáit sem, így például egymás praxisának meglátogatását. Így hívta meg Pólya József egy alkalommal az általa alapított örültekházába, Piskovics János pedig a Rókus Kórházba konzultációra társait.⁹³ Az igazán tevékeny tagok pedig más tudományos szerveződésekben is részt vettek, így a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésein. A Bugát kezdeményezésére 1841-ben megalakult, nem csak az orvoslással, hanem a reália minden ágával foglalkozó Természettudományi Társulatba is több orvosegyesületi tagot sikerült megnyernie az alapítónak (a társulat sokkal nyitottabb volt új tagok befogadására, mivel céljai között a tudományos ismeretterjesztés szerepelt, így sem lakhelyhez, sem tudományos címhez nem kötötték a csatlakozást). A Társulatba 1848-ig 30 orvosegyesületi tag lépett be.

Nagy szükség is volt a kevés aktív tag folyamatos bátorítására, mert a többségből a kezdeti lelkesedés hamar elillant, s amint fentebb is láthattuk, ez részben hozzá is járult a tagsági viszonyok rendezéséhez (a közöny mértéke leginkább az 1843-tól kitűzött pályaművekre való jelentkezések hiányában mérhető fel).⁹⁴ Sok bosszúságot okozott a tevékeny társak számára a többiek hanyagsága is (tagdíjak nem fizetése, nem válaszolás a meghívókra, könyvtári könyvek visszavételének „elfelejtése”–lásd lejjebb). Közülük

még kevesebben jutottak el odáig, hogy külön kérjék kilépésüket, 1848-ig mindössze 4 ilyen esettel találkozunk: Nieszner István (tagság: 1837–1839), Ivanovich András (alapító tag, 1837–1843), Kozma József (1839–1844), Aizinger András (1837–1847).⁹⁵

Az aktív tagság nem csak az előadások tartását jelenthette, hanem a gyűléseken való rendszeres részvételt, illetve publikálást az 1842-től az egyesület jegyzőkönyveit rendszerezésén, az ott elhangzott előadásokat pedig gyakran leközlő *Orvosi Tárb*an, amely a kor egyetlen *hosszú távon* sikeres, magyar nyelvű, kifejezetten orvosi szakfolyóirata volt. Az *Orvosi Tárb* 1842. januári száma szerint az egyesület 25 tagja jelentkezett munkatársul a folyóirathoz.⁹⁶

Az egyesületben többször is felmerült saját folyóirat létrehozásának szükségessége. Eredetileg 1838-ban szerettek volna egyet indítani. Az ügy fontosságát jelzi, hogy az orvosi szakfolyóirat megindításához szükséges feltételek megvizsgálásával, a lehetőségek felméréssel 9 tagot bíztak meg.⁹⁷ Emellett Wagner Dániel felvetette egy külön gyógyszerészeti folyóirat létrehozásának fontosságát.⁹⁸

Minden jó szándék ellenére ez a próbálkozás végül sikertelen maradt (már 1838 februárjában lemondtak róla, igaz, akkor még csak „ideiglenesen”).⁹⁹ Az 1838-ban újra meginduló *Orvosi Tárb*, amit Bugát és Flór be is mutattak az egyesület egyik ülésén,¹⁰⁰ és amely amúgy sem bővelkedett a publikálni óhajtó orvosokban,¹⁰¹ 1842-től a Budapesti Királyi Orvosegyesület jegyzőkönyveinek, valamint az ott elhangzott előadásoknak rendszeres publikálójává vált. Az egyesület saját – külön – folyóiratának ügye így lényegében okafogyottá vált.¹⁰²

Egy tudományos egyesület működéséhez nélkülözhetetlen egy jó saját könyvtár megléte. Tisztában voltak ezzel az egyesület alapítói is, hiszen már az alapszabályban rögzítették annak szükségességét, működésének szabályait. Az újonnan beszerzett folyóiratokat és könyveket ezért lelkesen rögzítették a jegyzőkönyvekben is (ugyanaz a titkár vezette a jegyzőkönyveket és a könyvtárral kapcsolatos feljegyzéseket–leltár, kölcsönzési napló stb.). Wagner Dániel javasolta, hogy a tagok ilyen irányú kívánságainak rögzítésére nyissanak egy könyvet.¹⁰³ A könyvtár gyarapodásában nagy segítséget nyújtottak azok a tagtársak, akik az általuk megrendelt folyóiratok példányait, valamint saját könyveiket felajánlották az egyesület számára.¹⁰⁴ A későbbiekben azonban a könyvek, folyóiratok rendszertelen beszerzése helyett bizottságot jelöltek ki, amelynek feladata a szükséges folyóiratok kiválasztása lett.¹⁰⁵

A kölcsönzésnél azonban már a kezdetekkor problémák adódtak: 1838 januárjában már kénytelenek írásban rögzíteni, hogy a jövőben csak előzetes lepecsételés, valamint jegyzőkönyv aláírása után adnak ki könyvet, folyóiratot,¹⁰⁶ augusztusban pedig ismételt meg kellett kérniük a tagokat, hogy ne felejtsek el használat után visszaadni a könyveket.¹⁰⁷ Talán ez is szerepet játszott abban, hogy 1843-ra végül Olvasodát állítottak.¹⁰⁸

A járványokról szóló beszámolók kezdetben mindenféle előzetes megbeszélés vagy program nélkül zajlottak: az aktuális ülésen jelentkezett, aki úgy gondolta, hogy a praxisában ezzel kapcsolatban említésre méltó esettel találkozott. Eckstein Frigyes azonban már 1837 decemberében javasolta, hogy vezessenek külön nyilvántartást az éves betegségekről, járványokról.¹⁰⁹ Ehhez az ötletet feltehetően a II. József idején bevezetett és azóta állandósult éves egészségügyi és egyéb orvosi jelentések (*Krankenbericht*, *Wetterbericht*) adták, amit a szabad királyi városok, vármegyék alkalmazásában álló

orvosoknak kötelező is volt elkészíteni, és felküldeni a Helytartótanácsához. 1838 őszén megegyeztek abban, hogy a tagok készítsenek havonta jelentést a járványhelyzetről, és Schlesinger javaslatára a továbbiakban az elnök jelölte ki az egy-egy hónapért felelős tagot.¹¹⁰ Flór később indítványozta, hogy táblázzák ki, ki az adott hónap felelőse (feltehetően addig többen figyelmetlenségből nem tudták, hogy éppen rájuk került-e a sor vagy sem).¹¹¹ 1840-től már állandó járványbizottság figyelte a különböző betegségeket.¹¹² Ennek eredményeként az 1846-os váltólázjárványról nem csak a fővárosi, de vidéki kollégák véleményét is kikérő felmérés született.¹¹³

Amint azt a fentiek alapján is láthatjuk, a Budapesti Királyi Orvosegyesület az alapításától kezdve az 1848-as forradalomig eltelt bő egy évtized alatt az ország egyik legfontosabb fórumává vált az orvostudományi továbbképzés területén. Az 1840-es évekre már számtalan rendes, levelező és tiszteletbeli taggal rendelkeztek, ám közülük az ülésen kevesebben vettek részt rendszeresen – igaz, köztük azonban annál tevékenyebb tagokat találunk, akik többsége már az egyetemen életre szóló barátságokat, szakmai kapcsolatokat kötött.

ADATTÁR

A Budapesti Királyi Orvosegyesület rendes tagjai (1837–1848)¹¹⁴

Rövidítések:

BKOE – Budapesti Királyi Orvosegyesület

ChD – sebészdoktor

ChemD – vegyészdoktor

GÄW – Gesellschaft der Ärzte in Wien

k. – körül

lev. – levelező

MD – orvosdoktor

MgChir – sebészmester

MgObst – szülésmester

MgOcul – szemésmester

MTT – Magyar Tudós Társaság

OculD – szemészdoktor

PhD – bölcséleti doktor

r. – rendes

tb. – tiszteletbeli

TTT – Természettudományi Társulat

vm. – vármegye

Aizinger András (Andor) (rkat, Vác, 1806. k.–1858 k.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1825/6–1829/30

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 10. 31.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 30, 1847. 12. 15-én kilépett)

Buda város tb. főorvosa volt a Tabánban 1840-ben és 1845-ben. A pesti orvosi kar r. tagja.

Arányi (Lóstayner) Lajos György (rkat, Komárom, 1812. 05. 29.–Nagymaros, 1887. 07. 28.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/6; Padova (fél év), Bécs (2,5 év)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 07. 24.), ChirD (Pest, 1841. 06. 22.), MgObst (Pest, 1838. 05. 22.), MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)

A szigorlatok letétele után tanársegéd lett id. Bene Ferenc mellett. Két évig maradt ezen állásában, azután Padovába s innen félév múlva Bécsbe ment tanulmányútra, ahol két és fél évet töltött. 1842-től a TTT tankedvelő tagja. 1844-től a kórbonctan rk. tanára Pesten. 1847-ben ismét Bécsbe ment.

Balassa János (evang, Szentlőrinc, 1814. 05. 05.–Pest, 1868. 12. 09.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1832/3–1834/5; Bécs, 1835/6–1836/7 (Bécsben állatorvoslást is hallgatott)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1838), ChirD (Bécs, 1838), MgObst (Bécs, 1838)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

1843-tól a gyakorlati sebészet tanára Pesten. 1844-ben a GÄW lev. tagja.

Bartha Károly (ref, Szentegyházás–Radóc, Vas vm, 1805–Budapest, 1874. 05. 29.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1830/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1834. 07. 26.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.–csak a kérvényt írta alá, később az üléseket nem látogatta)

1840-ben gyakorló orvos Pesten, 1842-ben Pest város főorvosa. 1842-től a TTT tankedvelő tagja.

Bene Ferenc ifj. (rkat, Pest, 1803–Budapest, 1881. 04. 29.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1820/1–1824/5

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1825. 09. 19.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 16.), majd tb. (1875)

1840/1–1843/4 között az orvosi rendőrség és a törvényszéki orvostan helyettes tanára Pesten, a pesti orvosi kar r. tagja. 1846 és 1852 között a BKOE alelnöke.

Benedek Károly (Sopron–Buda?)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1835)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.–csak a kérvényt írta alá, később az üléseket nem látogatta)

Gyakorló orvos volt Budán.

Bernheim Lipót

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen (Bécs?)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD, ChirD, MgObst
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Bernstein Ármin (megh.: 1862 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen (Bécs?)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): ismeretlen

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842)

Bräuer József (rkat, Pest, 1804–Pest, 1856)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1823/4–1827/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 12. 24.), MgObst (Pest, 1830. 10. 28.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Pesten volt magánorvos, 1836/7-től a gyermekorvostan rk. tanára Pesten.

Brunner Ferenc (rkat, Pest, 1814–Pest, 1861. 07. 11.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1838. 09. 25.), ChirD (Pest, 1843. 03. 30.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

A pesti Rókus Kórház asszisztense, majd igazgatója, 1845-ben a kórház rendes főorvosa.

Bugát Pál (rkat, Gyöngyös, 1793. 04. 12.–Pest, 1865. 07. 09.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1813/4–1816/7 (a második tanévvel kezdett)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1818. 12. 21.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840)

1824-től az elméleti orvostan tanára Pesten, 1848-ban országos főorvos. Az Orvosi Társzerkesztője. Az ő kezdeményezésére alakult meg 1841-ben a TTT. 1844-ben a GÄW lev. tagja. A MOT első négy vándorgyűlésének (1841–1843) alelnöke.

Christen Ferenc id. (rkat, Buda, 1760. 03. 04.–?)¹¹⁵

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest (1787-ben ösztöndíjjal hallgatta az állatorvoslást)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1788. 05. 09.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Buda első rendes főorvosa a Várban és a Szent János Kórház főorvosa, a pesti orvosi kar r. tagja. 1844-ben a GÄW lev. tagja.

Christen Kristóf András ifj. (rkat, Buda, 1783–Buda, 1847)¹¹⁶

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1813/4–1817/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1819. 07. 31.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

A doktorálás után 5 évet töltött külföldi tanulmányutakon, német, francia, olasz és hol-

land földön. Budán tb. főorvos, 1839/40-ben a pesti orvosi kar dékánja külső tagként. 1838–1839-ben a BKOE titkára.

Czankel [Zankel] Ede (megh.: 1861)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): ismeretlen

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1839)

Cziegler József (rkat, Eszék, 1805k.–Pest, 1850)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1823/4–1827/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1829. 07. 05.), MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1838)

1831-ben Lenhossék Mihály országos főorvost segíti a kolera leküzdésében. 1840-ben Buda r. főorvosa a Vízivárosban és kórházi főorvos. A pesti orvosi kar r. tagja.

Demeter Vince József (rkat, Podolin, Szepes vm, 1812 k.–Pest, 1861)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1832/3–1836/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1838. 08. 23.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842)

Pesten gyakorló orvos.

Dietrich [Ditrich] Lajos (rkat, Pest, 1810 k. –Budapest, ?)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1829/30–1833/4 (az első évet kétszer járta, elször 1827/8-ban)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1835. 08. 10.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.)

A pesti orvosi karon a szemészet professzorának asszisztense.

Diescher [Discher] János (rkat, Pest, 1813–Budapest, 1883. 11. 11.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen (Pest?)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1838. 08. 21.), MgObst (Pest, 1838. 07. 07.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)

A pesti orvosi karon a szülészeti klinika asszisztense, 1842-től pesti városi közszülész, 1844-ben Pest tb. főorvosa.

Eckstein Frigyes ehrenbergi (rkat, Kolozsvár, 1803. 09.13.–Pest, 1859. 06. 08.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1820/1–1824/5

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1826. 01. 24.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Gyakorló orvos Pesten, a pesti orvosi kar r. tagja. 1841-ben eredménytelen pályázatot nyújtott be a belgyógyászati tanszék megszerzéséért. 1843/4–1845/6 között az orvosi kar dékánja Pesten. 1842-től a TTT tankedvelő tagja. 1837–1838-ban a BKOE főtítkára, 1839–1841 között elnöke.

Edvi-Illés László (evang, Réti, Győr vm, 1813. 12.29.–Jászberény, 1877. 06. 01.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1833/4–1835/6; Bécs, 1839/40

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1839)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 07. 04.)

A Császárfürdő főorvosa. 1844 és 1850 között a BKOE titkára.

Éger [Egger] Ede Illés (izr, Kremsier, Morvaország, 1800k.–Pest, 1872)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1830/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1833. 03. 17.), MgChir (Pest, 1819. 09. 30.), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Magánorvos Pesten.

Elsasser (Eleméry) Ferenc (rkat, Parabut, Bács vm, 1813 k.– Kiskunfélegyháza, 1861)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1833/4–1837/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1839. 05. 06.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 06. 20.), lev. (1840. 10. 14.)

1843-ig Pesten, 1843–1847 között Zomborban gyakorló orvos, majd Alsóalapon fürdőorvos. A BKOE-be Flór Ferenc ajánlotta be. 1841–1844 között a BKOE titkára.

Fellner Antal (rkat, Pest, ?–Pest, 1841)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1822/3-ban ötödéves hallgató

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1830)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 30.)

A pesti orvosi kar r. tagja és r. városi főorvos.

Fleischer Tamás (rkat, szül. hely: Pest)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1823/4-ben Medicinæ Candidatus

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1823), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 16.)

Magánorvos Pesten, 1845 előtt Pest város főorvosa.

Flór Ferenc (rkat, Váradolaszi, 1809. 10.10.–Pest, 1871. 07. 07.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1827/8–1831/2

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1833. 03. 30.), ChirD (Pest, 1838. 11. 23.), MgObst (Pest, 1834. 06. 14.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1838)

Az állatgyógyászati intézet, majd a sebészeti tanszék tanársegéde Pesten, 1840-től a Rókus Kórház főorvosa, 1847-től igazgatója. 1840-ben a pesti orvosi kar r. tagja, 1838-tól az MTT lev. tagja, Csanád vm. táblabírája, Pesti város tb. főorvosa. 1842-től a TTT tankedvelő tagja. Bugáttal együtt az Orvosi Tár szerkesztője.

Frankl Illés (izr, Pest, 1812 k.–1871)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1830/1–1834/5 (az első évet háromszor járta, 1828/9-től kezdve)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 07. 30.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 04.)

Frenreisz Ferenc (rkat, Buda, 1806–Buda, 1872. 11. 20.)¹¹⁷

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, első- és másodév: 1825/6–1826/7, negyed- és ötödév: 1828/9–1829/30 (elsőévesként ösztöndíjas volt)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 11. 18.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842)

Budán gyakorló orvos, majd városi főorvos, végül a János Kórház Igazgatója. 1840-ben és 1845-ben Buda tb. főorvosa a Vízivárosban.

Frommhold Károly (evang, Igló, 1810.11. 09.–Budapest, 1876. 06. 09.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 06. 13.), MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Gyakorló orvos Pesten. 1842-től a TTT tankedvelő tagja.

Goldberger Adolf (izr, Pest, 1805–Budapest, 1887. 06. 19.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1830), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

Gyakorló orvos Pesten.

Gross [Grósz] Ferenc (megh.: 1869)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD, ChirD, MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837)

1842 és 1868 között a BKOE könyvtárosa. 1840-ben a pesti orvosi kar r. tagja, Pest város tb. főorvosa.

Gross [Grósz] Fülöp (izr, Pest, 1804–Pest, 1870. 04. 06.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1824/5–1828/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 10. 31.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Pesten gyakorló orvos, később a zsidó kórház főorvosa. A TTT r. tagja (1845. 03. 15.).

Grünhut Jakab (izr, Pest, 1807–Budapest, 1874. 08. 09.)¹¹⁸

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1824/5–1828/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 05. 18.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837)

Magánorvos Pesten.

Gurovich Tamás (rkat, Haligóc, Szepes vm, 1814–1877 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1834/5–1838/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1842. 07. 24.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1846. 10. 14–15.)

Pesten gyakorló orvos, majd a Ferencváros orvosa.

Halász Géza dabasi (ref, Alsódabas, 1816. 11. 16.–Budapest, 1888. 08. 22.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, első- és negyedév: 1835/6–1838/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1841. 12. 23.), ChirD (Pest, 1844. 07. 27.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: 1842-ben már aktív, 1843-tól már bizonyosan r. tag Pesten a Rókus Kórház orvosa. 1845-ben Pest vármegye tb. főorvosa, a Rókus Kórház mellbetegek számára rendelt osztályának rendes orvosa. 1842-től a TTT tankedvelő tagja.

Hasenfeld Ármin (Hermann) (izr, Pozsony, 1802–Budapest, 1874)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1827/8–1831/2

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 01. 05.), MgObst,

MgChir, állatorvos

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842)

Pesten magánorvos.

Hauser József István (izr, Óbuda, 1803–Pest, 1865. 06. 18.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, első három év: 1826/7–1828/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 07. 15.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10.21.–csak a kérvényt írta alá, később az üléseket nem látogatta)

Magánorvos Óbudán, majd Pesten az izraelita iskolák felügyelője

Havas Ignác gömöri (rkat, Valaszka, 1803–Budapest, 1887. 11. 02.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1822/3–1826/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1828. 03. 01.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (Salacznál nem szerepel, de 1842 végén már bizonyosan r. tag, mivel bizottságba is beválasztják, a későbbi üléseken a r. tagok között sorolják fel)

A Rókus Kórház asszisztense. Az 1840-es évek elején jött Pestre, 1845/6–1847/8 között az orvosi kar dékánja, 1844-ben Tolna-, Gömör- és Baranya vm. táblabírája, ugyanekkor Tolna vm. rendes főorvosa.

Heller Jakab (izr, Pest, 1805–Pest, 1870)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, másodévtől: 1826/7–1829/30

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 12. 14.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)

Magánorvos Pesten.

Hoffer István Mihály (rkat, Buda, 1808–Budapest, 1880)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1833/4–1837/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1839. 06. 16.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840)

Magánorvos Budán, majd a Rudas Fürdő rendelőorvosa. 1845-ben és 1847-ben Buda tb. főorvosa, 1845-ben a budai sinylő intézet r. orvosa.

Hoffmann Károly (rkat, Pest, 1808–Budapest, 1878. 09. 07.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1822/3, másodévtől végzésig: 1827/8–1830/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1834. 01. 22.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Gebhardt Xavér Ferenc asszisztense az orvosi karon Pesten, majd magánorvos Pesten.

Hunyady János (rkat, Bártfa, 1806–Pest, 1865. 04. 23.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest?

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 08. 13.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Pesten gyakorló orvos, majd a Terézváros orvosa. 1840-ben és 1845-ben Pest város tb. főorvosa.

Ivanchich Viktor margitai (rkat, Pest, 1812. 02. 20.–Bécs, 1892. 03. 09.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1828/9–1832/3

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1834. 08. 02.), ChirD (Pest, 1836. 12. 20.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.), tb. (Salacz hibásan 1842-től írja levelezőnek, de már az 1839.09.28-i jegyzőkönyvben levelező), r. (1878) 1838-tól Bécsben tartózkodott. 1844-ben „több bel- és külföldi társaság tagja”.

Ivanovich [Ivánovits, Joannovits] András (rkat, Pécs, 1806–Budapest, 1873 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1828/9–1832/3

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1834. 07. 16.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.), 1839. 10. 12–14.: kérte törlését a tagok közül, majd 1843. 10. 14.-én kilépett

1847-ig Pesten működött magánorvosként, a homeopátia híve volt.

Jacobovich Fülöp (izr, Szalkaszentmárton, Szatmár vm, 1785–Bécs, 1864. 12. 31.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1803/4–806/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 12. 09.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837)

1850-ig Pesten praktizált, 1845-ben a pesti izraelita kórház főorvosa, a GÄW tb. tagja. A pesti orvosi kar r. tagja. 1840 és 1842 között a BKOE alelnöke.

Jacobovics Antal (izr, Pest, 1811–1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1828/9–1832/3

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1835. 08. 29.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Vízgyógyászati orvos Pesten, később a zsidó kórház igazgató főorvosa.

Jacobovics [Jakobovich, Jakobovits] Miksa Móric (izr, Pest, 1813 k.–Bécs, 1897)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 12. 30.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: lev. (1843. 10. 14.), r. (1846. 10. 14–15.)

Magánorvos Pesten. 1847/8–1850/1 között a bőrgyógyászat és nemi betegségek rk. tanára Pesten.

Jankovics [Jankovits] Antal (rkat, Bán, Trencsén vm, 1799–Budapest, 1886. 10. 23.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1819/2018–23/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1826. 09. 25.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

A Rókus Kórház asszisztense, majd József és István nádor udvari orvosa, a pesti orvosi kar r. tagja. Később magánorvos Pesten. 1845-ben a GÄW lev. tagja, nyugdíjintézeti ülnök. 1838 és 1840 között a BKOE alelnöke, 1841–1846 között elnöke.

Joffe Antal (izr, Pest, 1814 k.–Pest, 1867)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1830/1–1835/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1846. 04. 05.), ChirD (Pest, 1858. 02. 09.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Magánorvos Pesten.

Jovichich [Jovichics] Pál

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1846. 10. 14–15.)

Ezredorvos Kolozsváron.

Kadisch Lajos (izr, Pest, 1809k.–1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1826/7, másodév: 1827/8–1828/9, harmadév: 1828/9–1829/30, negyedév év végzés: 1829/30–1830/1; Bécs, 1833/4-ben Medicinae Candidatus; Padova: 1836/7–1837/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Padova, 1837)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1838. 02. 10.), lev. (1839. 09. 28.)

Kain Dávid (izr, Debrecen, 1821. 09. 21.–Kassa, 1890. 11. 11.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1839/40–1843/4; Bécs (2 évig)
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1845. 04. 13.), MgObst (Pest, 1836. 05. 09.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1847. 10. 14.)
1844–1848 között Pesten volt kórházi orvos. Homeopata orvosdoktor.

Kajdacsy István kajdacs (ref, Veszprém, 1812–Pest, 1873. 04. 24.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1832/3, másodikév: 1834/5–1835/6, harmadévtől végzésig: 1836/7–1838/9
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1840. 08. 04.), MgOcul
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1845. 10. 14–15.)
Gyakorló orvos Pesten. A TTT r. tagja (1844. 07. 23.).

Kauffmann Károly (evang, Lócse, 1802k.–?)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1824/5–1828/9
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 07. 19.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.–csak a kérvényt írta alá, később az üléseket nem látogatta)
1840-ben a garanyi vashámorok főorvosa.

Kielberger György (evang, Veszprém, 1809k.– Tahitótfalu?, 1874)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest?
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1838. 04. 06.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1846. 10. 14–15.)
A pesti közkórház másodorvosa.

Kornély [Korneli] Mátyás (rkat, Pest, 1809–Öcsöd, Békés vm, 1885. 07. 07.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1830/1
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 07. 13.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.–csak a kérvényt írta alá, később az üléseket nem látogatta)
A Rókus Kórház asszisztense.

Kovács Sebestyén Endre (ref, Garamvezekény, Bars vm, 1814. 09. 27.–Budapest, 1878. 05. 17.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1835/6–1839/40
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1841. 07. 18.), ChirD (Pest, 1843. 07. 21.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)
Az orvosi karon a sebészeti klinika tanársegéde. A TTT alapító tagja, 1844-ben első titkára.

Kozma József (rkat, Kaposvár, 1807–Sárd?, 1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1825/6–1829/30
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1831. 02. 08.)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1839), 1844. 10. előtt kilépett Sárdon volt orvos.

Krick Rudolf (evang, Pest, 1812–Budapest, 1883. 08. 08.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1829/30–1833/4
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 07. 26.), OculD¹¹⁹
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)
A Rókus Kórház asszisztense, majd az egyik belgyógyászati osztály főorvosa. 1845-ben a kényszerítő dologház rendes-, és Pest város tb. főorvosa.

Kron [Kronn] Frigyes Ferenc (szül. hely: Pest, megh.: 1858 előtt)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1822/3-ban másodéves orvostanhallgató
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1826)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12.02.), lev. (1839. 09. 28.)

Loeblich Ignác (Buda, 1799–Buda, 1861. 02. 26.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1821/2-ben elsőéves sebészhallgató
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1829)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 09. 12.)
Az állatintézet tagja és az arany érdemkereszt tulajdonosa, városi orvos és iskolatanácsos Budán, a Várban. A pesti orvosi kar r. tagja.

Löwy Ignác (izr, Pozsony, 1818–Budapest, 1882. 09. 15.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1829/40-ben ötödéves orvostanhallgató
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1841), MgObst
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)
Az izraelita kórház főorvosa volt Pesten.

Magda Károly chani (evang, szül.: Rozsnyó, megh.: Pest, 1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1825/6-ban elsőéves orvostanhallgató
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1826)
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)
Pest város tb. főorvosa 1840-ben és 1844-ben.

Mihalovich István (megh.: 1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen
Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD
BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 06. 20.)
Mokossinyi Mihály ajánlotta be a BKOE-be.

Mirsinszky [Mirsvinsky, Mirzsvinszky–Málnai, Málnay] Ignác (rkat, Vác, 1812 k.–Tahitótfalu, 1884)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 08. 19.), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

Magánorvos Pesten. Földbirtokos.

Mokossinyi Mihály (evang, Legénd, 1795k.–Pest, 1861)¹²⁰

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1816/7–1820/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1822. 05.25.), MgObst (1824. 07. 30.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Pesten gyakorló orvos, az orvosi kar r. tagja. 1842-től a TTT pártoló tagja. 1837 és 1844 között a BKOE pénztárnoka, 1839 és 1842 között könyvtárosa.

Nedelkó Döme (gkel, Lugos, 1812. 10. 11.–Budapest, 1882. 04.27.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1833/4–1837/8

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1839. 12.29.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 02. 16.)

Jogásznak készült eredetileg, de végül orvosdoktor lett. Pesten volt hatósági orvos, majd Bécsben tanult fogászatot. Hazatérve fogászati magánpraxist nyitott, 1844-től az orvosi karon a fogászat rk. tanára.

Nehr Loránt (rkat, Bojan, Bukovina, 1801k.–Buda, 1853)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1822/3–1826/7 (másodévtől kezdte és azt kétszer járta)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1829. 09. 09.), ChirD (Pest, 1829. 08. 10.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21, csak a kérvényt írta alá, az üléseken a továbbiakban nem vett részt)

Katonai sebészi gyakorlat után telepedett le Budán, ahol magánorvos lett. A pesti orvosi kar r. tagja.

Nendtvich Károly Miksa cserkúti (evang, Pécs, 1811. 12.31.–Budapest, 1892. 07. 05.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1829/30–1833/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 02. 24.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21, csak a kérvényt írta alá, az üléseken a továbbiakban nem vett részt)

1836/7–1840/1 között a növény- és vegytan tanárának segéde Pesten, 1843/4–1847/8 között vegytani előadásokat tartott az iparosoknak, 1847-től az Ipartanoda kémia tanára. 1842-től a TTT pártoló tagja, 1845-től az MTT lev. tagja (1851-től rendes).

Nieszner István (rkat, Nyitra, 1805k.–1861 után)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1827/8, másodév: 1828/9–1829/30, negyed- és ötödév: 1831/2–1832/3

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 07.13.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.), 1839. 09. 28. előtt kilépett

Gyakorló orvos Pesten.

Oesterreicher [Oestreicher] Ede (izr, Fries, Morvaország, 1811–Bécs, 1886. 04. 01.)¹²¹

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőéves: 1828/9, másodév: 1829/30–1830/1, harmad- és negyedév: 1831/2–1832/3, ötödév: 1833/4–1834/5

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 04. 12.), MgOcul, MgObst (Pest, 1836. 04. 09.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1838-ban intézetet hozott létre szembetegeknek.

Oesterreicher [Oestreicher] Illés (izr, Óbuda, 1800k.–Pest, 1847)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1821/2–1822/3, ötödév: 1827/8–1828/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 06. 14.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.)

1845-ben a pesti városligeti vízgyógyintézet orvosa.

Orzovenszky [Orsovenszky] Károly (rkat, Paks, 1815–Budapest, 1876. 07. 12.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőév: 1831/2–1832/3, másodévtől végzésig: 1833/4–1836/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1840. 08. 03.), ChirD (Pest, 1844. 06. 24.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1841. 01. 31.)

Magánorvos Pesten. 1844-ben Pest város tb. főorvosa, a Josephinumi árvaház és a vakok intézetének rendes orvosa. A TTT tagja.

Patachich Károly (rkat, Pest, 1795–Budapest, 1880)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1812/3–1816/7 (a végzés évében ösztöndíjas volt)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1819. 06. 04.), PhD, MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1840. 08. 29.)

A Rókus Kórház asszisztense, majd 1840-ben Buda tb. főorvosa a Várban. A pesti orvosi kar r. tagja.

Piskovich [Piskovics] Nep. János (rkat, Lugos, 1806–Pest, 1847. 04. 07.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1825/6–1829/30

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 10. 01.), ChirD (Pest, 1831. 07. 13.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

A Rókus Kórház sebész főorvosa, majd igazgatója, Pest város főorvosa, a pesti orvosi kar r. tagja. 1840/1–1841/2 között a gyakorlati sebészet helyettes tanára Pesten, 1841-ben sikertelen pályázatot nyújtott be a sebészeti katedráért Balassával szemben. 1845-ben Pest város első főorvosa, a Rókus Kórház igazgatója. A TTT r. tagja (1845. 06. 07.) és a GÄW lev. tagja.

Plósz Lajos (rkat, Nagykároly, 1809–Budapest, 1886. 02. 26.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1830/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 09. 17.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Fóton a Károlyi-család orvosa, majd Pesten gyakorló orvos. 1844 és 1858 között a BKOE főtitkára.

Pluhovszky Ferenc (rkat, Hradec, Csehország, 1804–Pest, 1859. 11. 05.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőéves: 1826/7, másodévtől végzésig: 1828/9–1831/2

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1836. 05. 21.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 21.)

Gyakorló orvos Pesten. 1840-ben Pest város tb. főorvosa.

Pólya József (ref, Nagyszécsény, Bars vm, 1802.01.01.–Pest, 1873. 06. 10.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1824/5–1828/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1830. 08. 30.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1831-ben a pesti kolerakórház igazgatója, 1832-től a Rókus Kórház másodorvosa. 1842-től két évig az általa létrehozott, első elmeegógyintézet vezetője. 1832-től az MTT lev. tagja (1858-tól rendes tag). 1840-ben a GÄW lev. tagja, Pest város tb. főorvosa. 1842-től a TTT pártoló tagja, 1845-ben a GÄW lev. tagja.

Pongrácz Mihály felsőöri (ref, Felsőőr, 1805–Budapest, 1879. 03. 22.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, másodévtől végzésig: 1830/1–1833/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1835. 07. 31.), ChirD (Pest, 1837. 07. 03.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.), lev. (1842)

Stáhly Ignác asszisztense az orvosi karon, 1839-től Nógrád vm. másodfőorvosa, majd járási orvos. 1842-től a TTT pártoló tagja.

Rechnitz János (izr, Pozsony, 1804k.–Pest, 1850)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1829/30–1833/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1835. 05. 18.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1839)

Gyakorló orvos Pesten.

Réczey Imre (rkat, Bécs, 1804–Budapest, 1874. 04. 12.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest?

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 02. 21.), ChirD (Pest, 1837. 07. 03.), MgObst (Pest, 1837. 04. 01.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14.)

Stáhly Ignác asszisztense sebészet tanszékén az orvosi karon, majd Pesten gyakorló orvos. A TTT r. tagja (1845. 06. 07.). Hites ügyvéd is volt.

Rosenthal Móric Mózes (izr, Pest, 1805–Budapest, 1883. 05. 01.)¹²²

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1820/1-ben elsőéves gyógyszerészhallgató

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1837), ChirD, MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 07.)

Rosenfeld (Rózsay) József muraközi (izr, Lakompak, Sopron vm, 1815–Balatonfüred, 1885. 05. 20.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1833/4–1835/6; Bécs (2 év)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1841), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

1843-ban jött haza külföldi tanulmányok után, és gyakorló orvos lett Pesten. 1845-ben a TTT tagja.

Rupp Nep. János (rkat, Pest, 1808. 01. 10.–Budapest, 1881. 04. 23.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, első két év: 1825/6–1826/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1831. 12. 31.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

Az orvosi kar jegyzője, 1844-től az államorvostan egyetemi tanára Pesten.

Saphir Zsigmond (izr, Lovasberény, 1801–Pest, 1866. 10. 16.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1821/2–1825/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1826. 12.19.), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Csak pályája kezdetén folytatott orvosi gyakorlatot, 1828-ban gyermekbetegeknek tartott rendeléseket, később pesti német lapoknál lett újságíró. 1839-1840-ben a BKOE titkára.

Sauer Ignác (rkat, Veszprém, 1801. 10. 01.–Pest, 1863. 11. 17.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1820/1–1824/5 (Szinyei 1824/5–1825/6-ot ír még Bécsnek)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1826)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

1831-ben a Józsefvárosi kolerakórház főorvosa. 1842-ben a gyakorlati orvostan helyettese Pesten, 1843-ban rendes tanára. 1845-ben a TTT r. tagja, a GÄW lev. tagja.

Schedel (Toldy) Ferenc (rkat, Buda, 1805. 08. 10.–Budapest, 1875. 12. 10.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1822/3–1826/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1829. 06. 30.), MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842), tb. (1862)

Külföldi tanulmányok után telepedett le és lett Pesten gyakorló orvos. 1833/4–1846/7 között az orvosi karon dietetikát oktatott. 1830-tól az MTT tagja, 1835-1861 között főtitkára. Bajza József és Vörösmarty Mihály barátja, a Kisfaludy Társaság egyik alapítója. 1845-ben az egyetemi könyvtár igazgatója, Trencsén és Bihar vármegyék táblabírája, a Berlini Criticai Egyesület, a Naturwissenschaftliche Gesellschaft Dresden, valamint a Würzburger Philosophisch-Medizinische Gesellschaft tagja.

Schlesinger Ignác (izr, Pozsony, 1810–Pest, 1849. 08. 22.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1828/9; Bécs (2 év)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1832), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1835-ben költözött Pestre. A pesti orvosi kar r. tagja. 1842-től a TTT pártoló tagja.

Részt vett a pesti izraelita magyarító egyesület megalapításában 1843-ban.

Schmidt János (rkat, Pest, 1801k.–Pest, 1872)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1819/20–1823/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1825. 07. 15.), PhD

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 16.)

Pest vm. r. főorvosa 1840 és 1848 között. 1840-ben az orvosi kar r. tagja. 1842-től a TTT pártoló tagja. 1844 és 1856 között a BKOE pénztárnoka.

Schoepf (Schöpf-Mérei, Schoepf-Merei) Ágost (Győr, 1805. 09. 24.–Manchester, 1858. 03. 12.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, Prága (1 év), Padova (1 év), Pavia

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pavia, 1832), ChirD, MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1842. 05. 12.)

1834-ben költözött Pestre, 1836-ben ortopédiai intézetet alapított, amit az 1838-as árvíz elpusztított. 1839 elején gyermekkorházat alapított, ami 13 évig működött. 1836-ban az orvostörténelem rendkívüli tanára Pesten, az MTT lev. tagja. 1842-től a TTT pártoló tagja 1844-ben a GÄW és a Hufelandgesellschaft Berlin lev. tagja. 1844-ben a pesti gyermekkorház főorvosa és igazgatója, a verebélyi és szentgyörgyi érseki székek táblabírája.

Schönbauer József (rkat, Pest, 1792k.–Pest, 1863)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, elsőéves: 1807/8–1808/9, harmadévtől végzettségig: 1809/10–1811/2

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1820. 08. 23.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1843. 10. 14.)

Gyakorló orvos Pesten, 1845-ben Pest város tb. főorvosa. A TTT r. tagja (1845. 08. 23.).

Schuler [Schuller] Mór (ref, Buda, 1815k.–1861)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1834/5–1838/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1840. 03. 13.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1841.01. 31.)

Schulhof József (izr, Pest, 1808 k.–Budapest, 1883)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1829/30–1833/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1834. 08. 09.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.) –Gyakorló orvos Budán, a Tabánban.

Stockinger Tamás (rkat, Pest, 1811. 07. 29.–Budapest, 1883. 08. 20.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1832/3–1836/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1838. 04. 26.), ChirD (Pest, 1839. 06. 03.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)

Stáhly Ignác asszisztense az orvosi karon. 1845-től az orvostörténelem rk. tanára, 1847-től az elméleti sebészet és műtétan előadója. A TTT r. tagja (1843. 12. 12.).

Streit János (rkat, Trebitsch, Morvaország, 1776k.–?)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1795/6–1798/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1799. 10. 29.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 10. 07, de későbbi jegyzőkönyvekben nem szerepel)

A pesti orvosi kar r. tagja. 1840-ben nádori udvari orvos Pesten.

Szkalla Ferenc (rkat, Gajár, 1804 k.–Pest, 1840)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1826/7–1830/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1832. 07. 18.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837.10. 14.)

Asszisztens az orvosi karon, majd gyakorló orvos Pesten. A pesti orvosi kar r. tagja.

Szuhány Márton (evang, Roh, Gömör vm, 1792. 08. 02.–Pest, 1842. 09. 24.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, elsőév: 1816/7

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Bécs, 1821)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1823-ban jött Pestre, ahol gyakorló orvos lett, 1840-ben táblabíró. 1837-1839 között a BKOE elnöke.

Terczy [Terzy, Terzisz] Emanuel (gkel, Pest?, 1799–Pest, 1859. 09. 11.)¹²³

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD, PhD

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1840 és 1859 között a görög kórház orvosa volt.

Tessényi Zsigmond (rkat, Lugos, Krassó vm, 1798–Pest, 1859. 06. 17.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1819/20–1823/4

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1831. 09. 16.), ChirD

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

A gyakorlati sebészeti klinika asszisztense Eckstein, majd Stáhly mellett, az orvosi kar r. tagja. Később gyakorló orvos, Pest vm. sebésze és törvényszéki orvos, 1840-ben és 1845-ben Pest vm. tb. főorvosa és középponti rendes sebésze. 1842-től a TTT pártoló tagja. 1837-től a BKOE titkára, 1838 és 1841 között főtitkára, 1842 és 1844 között alelnöke.

Thoma [Toma] János (rkat, 1807–Budapest, 1886. 03. 28.)¹²⁴

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: ismeretlen (Pest?)

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. tag volt, de 1847. 11. 15-én kilépett 1845-ben Buda tisztii orvosa.

Török József (ref, Alsóváradi, Bars vm, 1813. 10. 14.–Debrecen, 1894. 03. 14.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1836/7–1840/1

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1842. 03. 16.), ChirD (Pest, 1843. 08. 01.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14.)

Gyakorló orvos Pesten. 1845-ben a TTT másodtitkára, MTT lev. tagja.

Trandaphill Kozma (gkel, Pest, 1814–Pest, 1848. 07. 19.)¹²⁵

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1831/2–1835/6

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1837. 08. 06.), MgObst, MgOcul

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1844. 10. 14–15.)

Gyakorló orvos Pesten.

Uffer József György (rkat, Buda, 1786k.–1874 előtt)¹²⁶

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): ChirD (Pest, 1817. 06. 16.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.), lev. (1843)

A pesti orvosi kar r. tagja. 1837–1838-ban a BKOE alelnöke.

Wagner Dániel zólyomi id. (evang, Breznóbánya, 1800. 06. 01.–Budapest, 1890. 01. 10.)¹²⁷

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1824/5, gyógyszerészhallgató

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): ChemD (Bécs, 1825)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

Pesten drogista és gyógyszerészeti gyár alapítója, 1845-ben gyógyszerész a nádornál és „több bel- és külföldi tudós társaságok tagja“.

Wagner János (evang, Komárom, 1811. 07. 18.–Budapest, 1889. 01. 02.)¹²⁸

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Bécs, 1828/9–1833/4, orvostan- és állatorvoslás hallgató

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): Mg (Bécs, 1835), MgObst

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.), tb. (1883)

1835-ben telepedett le Pesten. 1847-ben magántanár az ép- és hosszélettantól Pesten. 1842-től a TTT pártoló tagja, 1844-ben a GÁW lev. tagja. A BKOE titkára 1840-től, főtitkára 1841 és 1844 között, 1842-ben választmányi tagja, 1844-től alelnöke, 1846 és 1862 között a BKOE elnöke.

Walla Ferenc nemes (rkat, Munkács, Bereg vm, 1813–Pest, 1870)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Pest, 1834/5–1838/9

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): MD (Pest, 1840. 08. 3.), MgObst (Pest, 1843. 05. 11.)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1845)

Asszisztens az egyetemi szülészeti klinikán, majd helyettes tanár.

Windisch Lipót (rkat, Gruszbach, Morvaország, 1765. 03. 25.–Pest, 1842. 02. 01.)

Egyetemi tanulmányok helye, ideje: Brünn, Bécs

Végzettség típusa (megszerzésének helye, ideje): ChirD (Pest, 1793. 09. 13.), MD (Pest, 1797)

BKOE-tagság kezdete, minősége: r. (1837. 12. 02.)

1825-től Pest város r. főorvosa és a Rókus Kórház igazgatója. A pesti orvosi kar r. tagja, a GÁW lev. tagja, 1840-ben Nyitra vm. táblabírája.

JEGYZETEK

1. SOMKL I. 1. Irat a Budapesti Királyi Orvosegyesület keletkezéséről, s. d.
2. Korbuly egészen a 17. századi akadémiákig vezeti vissza az egyesület őseit. Ezekkel, csakúgy, mint a 18. századi magyar kezdeményezésekkel mi nem szeretnénk részletesebben foglalkozni. *Korbuly* 1937. 88–91.
3. *Korbuly* 1937. 91. és *Simon* 2010. 86.
4. SOMKL III.132. Revidirte Statuten der unter dem Protecorate Seiner Majestät des Königs Ludwig I. von Bayern gegründeten philosophisch-medizinischen Gesellschaft zu Würzburg. Würzburg, 1831. II.2–5., III.7–10., IV.11–15. pontok.
5. *A Budapesti Királyi Orvosegyesület alapszabályai* (a továbbiakban *Alapszabályok*) 1842., lásd még *Orvosi Tár* Harmadik Folyamat, Első kötet. 19. sz. (1842. május 8.) 289–297. és *Korbuly* 1937. 119–125.
6. *Alapszabályok* 1842. III.16.
7. *Alapszabályok* 1842. III.18–24.
8. SOMKL I.1. 1839. október 14-i ülés jegyzőkönyve.
9. *Alapszabályok* 1842. 1842. 26–27., *Korbuly* 1937. 115.
10. *Alapszabályok* 1842. III.33.

11. *Alapszabályok* 1842. III.41.

12. Tessényi mellett Christen Kristóf, Eckstein Frigyes, Jacobovics Fülöp, Jankovich Antal, Mokossinyi Mihály, Saphir Zsigmond és Uffer József vett részt az alapszabály kidolgozásában, később Eckstein tökéletesítette azokat. SOMKL I. 1. csomó 1. 1. 1837. október 7-i 1. ülés jegyzőkönyve, 8. pont és október 7-i 2. ülés, 2. pont

13. SOMKL I. 1. csomó 1. 1. 1837. október 7-i ülés jegyzőkönyve, 4–5. pont.

14. SOMKL I. 1. csomó 1. 1. 1837. december 7-i ülés jegyzőkönyve.

15. Már a második ülésen egyhangú döntés született arról, hogy csak a pest-budai orvos-, sebész- és vegyészdoktorok lehetnek tagok. SOMKL I.1. 1837. október 7-i 2. ülés jegyzőkönyve.

16. SOMKL I. 1. csomó 1. 1. 1837. december 7-i ülés jegyzőkönyve, 7. pont.

17. SOMKL I.1. 1838. február 10-i 12. ülés jegyzőkönyve, 11. pont és február 24-i 13. ülés, 5. pont.

18. SOMKL I.1. 1838. március 10-i 14. ülés jegyzőkönyve, 6. pont.

19. SOMKL I.1. 1838. június 2-i 18. ülés jegyzőkönyve, 3. pont. Még az egyesület működésének jóváhagyása előtt, 1839 januárjában egy másik osztrák orvos, Brenner is üdvözlő levelet küldött pest-budai kollégáinak. SOMKL I.1. 1839. január 19-i ülés jegyzőkönyve, 4. pont.

20. *Korbuly* 1937. 100.

21. 1840 februárjában ifj. Bene vett részt az egyik bécsi ülésen. SOMKL I.1. 1840. március 1-i ülés jegyzőkönyve, 4. pont.

22. Beszámolója a párizsi orvosokról (az ülésen felolvasott levél): SOMKL I.1. 1839. május 11-i (1839/8.) ülés jegyzőkönyve, 5. pont. Az első párizsi (magyar származású) tag, Mandl Lajos 1839 őszén lett az egyesület figyelmébe ajánlva: SOMKL I.1. 1839. szeptember 28-i (1839/18.) ülés jegyzőkönyve, 1. pont.

23. SOMKL I. 1. 1839. április 27-i ülés (1839/7.) ülés jegyzőkönyve, 4. pont.

24. Salacz 1848-ig 189 tiszteletbeli- vagy levelező tagot említ (*Salacz* 1937. 34-45.). Többségük természetesen magyarországi (63 fő), kisebb részt pedig bécsi (30) és erdélyi (21) volt, de Berlinből is szép számmal választottak levelező tagot (7 főt). Igyekeztek minden nagyobb egyetemi központtal kapcsolatba lépni (Halle, Göttingen, Heidelberg, Lemberg, London, Párizs, Pavia, Prága), valamint olyan helyekkel, ahol hasonló egyesület működött (Würzburg, lásd a Budapesti Királyi Orvosegyesület levelező tagjának, Wachtel Dávidnak würzburgi kapcsolatait). A népszerű fürdőhelyek (Karlsbad, Marienbad, Franzensbad) fürdőorvosai közül is kerültek ki levelező tagok.

25. SOMKL I. 1. Taglista, s. d. (1840-es évek eleje) és 1844. október 14-15-i ülés jegyzőkönyve. 1844-től lett levelező tag Dieffenbach és Linzbauer.

26. SOMKL I.1. 1839. július 6-i (1839/12.) ülés jegyzőkönyve, 3. pont.

27. SOMKL I.1. 1839. július 6-i (1839/12.) ülés jegyzőkönyve, 3. pont.

28. SOMKL I.1. 1839. július 6-i (1839/12.) ülés jegyzőkönyve, 3. pont és 1839. július 20-i (1839/13.) ülés jegyzőkönyve, 3. pont. A bizottság tagjai: Flór, Grosz Fülöp, Schlesinger és Wagner János volt, Jacobovics Fülöp elnökletével.

29. SOMKL I.1. 1839. szeptember 28-i (1839/18.) ülés jegyzőkönyve, Operatum Deputationis... Rendes tag ekkor: Aizginer András, Bene Ferenc, Christen Kristóf, Christen Ferenc, Cziegler József, Eckstein Frigyes, Egger Eduard, Fellner Antal, Fleischer Tamás, Flór Ferenc, Grosz Ferenc, Grünhut Jakab, Hoffmann Károly, Ivánchich András, Jacobovics Antal, Jakobovics Fülöp, Jankovics Antal, Magda Károly, Mokossinyi Mihály, Oesterreicher Eduard, Piskovich János,

Plósz Lajos, Pólya József, Rechnitz János, Saphir Zsigmond, Schlesinger Ignác, Schmidt János, Schulhof József, Szuhányi Márton, Terczy Emanuel, Tessényi Zsigmond, Uffer József, Wagner Dániel, Wagner János, Windisch Lipót. Levelező tag: Hanekker Ferenc, Ivánchich Viktor, Jacobovics Márton, Kadisch Lajos, Kron Frigyes, Mandl Lajos, Pongrácz Mihály

30. SOMKL I.1. 1840. szeptember 26-i ülés jegyzőkönyve.

31. *Alapszabályok* 1842. II.6.

32. *Korbuly* 1937. 132.

33. A választás névtelenül, ládába tett golyókkal zajlott. *Alapszabályok* 1842. III.36.

34. *Alapszabályok* 1842. II.10.

35. SOMKL I.1. 1845. október 14-15-i ülés jegyzőkönyve.

36. *Korbuly* 1937. 135.

37. SOMKL I.1. 18445. október 14-15-i és 1846. október 15-i ülés jegyzőkönyve.

38. *Korbuly* 1937. 93., *Kapronczay* 1987. 417-419.

39. *Korbuly* 1937. 93-94.

40. Id. Bene emellett az orvosi kar nevében üdvözölte a kezdeményezést. SOMKL I.1. Az 1837. október 27-i 4. ülés jegyzőkönyve, 3. pont, *Korbuly* 1937.103. és *Kapronczay* 1987. 417-419.

41. *Alapszabályok* 1842. IV.44.

42. Az első orvoskari tag Balassa János, Rupp Nepomuk János és Sauer Ignác volt. *Győry* 1936. 411-412., *Korbuly* 1937. 98., *Kapronczay* 2004. 27.

43. *Orvosrend...* 1840. 59-68.

44. SOMKL I.1. 1839. április 27-i (1839/7. ülés) jegyzőkönyve, 6. pont.

45. SOMKL I.1. 1839. június 22-i (1839/11. ülés) jegyzőkönyve, 2. pont.

46. SOMKL I.1. 1839. július 6-i (1839/12. ülés) jegyzőkönyve, 3. pont.

47. SOMKL I.1. 1837. október 7-i ülés jegyzőkönyve, 6. pont.

48. SOMKL I.1. 1837. október 7-i 2. ülés jegyzőkönyve, 4. pont.

49. SOMKL I.1. 1837. október 21-i 4. ülés jegyzőkönyve, 9. pont.

50. SOMKL I. 1. csomó 1. 1. Iratok a Budapesti Királyi Orvosegyesület keletkezéséről, s. d. (valószínűleg 1842 után)

51. SOMKL I.1. 1844-es taglista.

52. A nevezett orvosok: Bernheim Lipót, Éger (Egger) Eduard, Goldberger Adolf, Hasenfeld Ármín, Heller Jakab és Joffe Hermann, valamint Saphir Zsigmond. Éger (Egger) ráadásul Morvaországból, Kremsierből származott, így valószínűleg csak felnőttként, 1826-ban megkezdett pesti orvosi tanulmányai alatt találkozott először a magyar nyelvvel. SOMKL I.1. 1845-ös taglista.

53. SOTE Lt. 1/d 1–47. és 1/e 1–12. kötet alapján.

54. Az első évfolyamokból kiindulva:
az 1826/7-ben kezdők közül 9 fő,
az 1831/2-ben első ízben beiratkozók közül 6 fő,
az 1825/6-ban és 1833/4-ben elsősök közül 5–5 fő,
az 1828/9-ben és a következő évben, valamint 1832/3-ban kezdők közül 4–4, az 1820/1-, 1822/3-, 1824/5-, 1827/8-, 1834/5-ből kezdők közül 3–3,
az 1823/4-ben és 1835/6-ban elsősök közül 2.

55. Évfolyamtársuk volt az orvosi egyesületi mozgalom egyik elindítója, Patzek Mór.

56. Évfolyamtársuk volt még az egyesület későbbi levelező tagja, Linzbauer Xavér Ferenc.

57. A Bécsben tanulók adatait lásd: *Szögi* 1994.

58. Emellett az idősebb Christen Ferencet is ide számíthatjuk, hiszen köztudott, hogy a Christen-család már a 18. századtól kezdve generációkon át adott Buda város számára fürdős-sebészeket, majd a 18. század végétől a város főorvosait.

59. SOMKL I.1. 1837. október 7-i ülés jegyzőkönyve.

60. id. Christen Ferenc (Buda rendes főorvosa), Nehr Leonard, Schulhof József és Uffer József. Az ülés végén ismét közöltek egy névsort, amiben 5 új személy szerepelt, mindannyian pestiek. SOMKL I.1. 1837. október 7-i 2. ülés jegyzőkönyve.

61. SOMKL I.1. 1837. október 7-i ülés jegyzőkönyve, 12. pont.

62. Korbuly egy másik helyen azt írja, hogy már 1839-től bevették a budaiakat is nevükbe. *Korbuly* 1937. 98. és 107.

63. *Kapronczay* 1987. 417-419., *Korbuly* 1937. 104.

64. SOMKL I.1. 1838. január 13-i 10. ülés jegyzőkönyve, 2. pont.

65. SOMKL I.1. 1840. április 25-i ülés jegyzőkönyve, 2. pont.

66. 1850-ig itt volt az egyesület székhelye. *Korbuly* 1937. 134.

67. SOMKL I.1. és az Orvosi Társaságban megjelentetett jegyzőkönyvek alapján. A többi ülés jegyzőkönyvei alapján (előadók, hozzászólók) ugyan össze lehetne állítani egy névsort, hogy az egyes alkalomokon kik azok, akik bizonyosan részt vettek, ám ez jelentősen torzítaná az adatok egészét, hiszen az összes megjelentet nem lehet belőle rekonstruálni.

68. Ezek az ülések egyébként 16, 36, 31, illetve 55 fő vett részt (1837. október 7-én volt az első kettő, október 14-én a harmadik és 21-én a negyedik).

69. A legtöbb ülésen (összesen 82 alkalommal) 16 és 25 fő közötti volt a részvételi arány. Részletesen lebontva: 12 alkalommal volt 10 vagy annál kevesebb megjelent, 64 alkalommal 11 és 20 fő között, 50 alkalommal 21 és 31 között, 6 alkalommal 31 és 40 között, végül mindössze 2 alkalommal 40 fő fölött.

70. Évi átlagban az ülések résztvevőinek száma a következőképpen alakult: 1842: 22 fő, 1843: 22 fő, 1844: 19 fő, 1845: 22 fő, 1846: 18 fő, 1847: 15 fő, 1848: 15 fő.

71. *Korbuly*, 1937. 93.

72. 1842. április 30. és 1848. április 15. között 54 ülésen szerepelt vendég, átlagosan 2 fő. Két alkalommal, 1842. szeptember 30-án és 1843. március 15-én 6 vendég is felkereste az egyesületet (ekkor az összes résztvevő száma is magas volt, 31, illetve 28 fő), noha a jegyzőkönyv alapján semmilyen különleges téma nem merült fel. Első alkalommal Wirer bécsi orvosnak készítettek választ a tehénhimlővel kapcsolatos levelére, tavasszal pedig Jankovich Antal folytatta előadását a tüdősorvadásról. Mindkét ülésen – ekkor megszokott módon – megtárgyalták az uralkodó járványokat is.

73. Arányi 1843. június 16-án jelent meg először az egyesületben. Öt alkalommal vett részt vendégként a felolvasásokon, majd még 15-ször teljes jogú tagként, egészen visszautazásáig. (Utoljára az 1847. június 30-i alkalmon volt jelen.)

74. *Salacz*, 1938. 1-10.

75. SOMKL I.1. 1838. február 10-i jegyzőkönyv.

76. SOMKL I.1. 1839. október 12-14-i ülés jegyzőkönyve, 7. pont.

77. *Alapszabályok* 1842. III.35., *Korbuly* 1937. 105.

78. SOMKL I.1. 1840. június 9-i ülés jegyzőkönyve.

79. SOMKL I.1. 1840. június 9-én vetette fel az akkori (második) elnök, Eckstein Frigyes, hogy a szóbeli vitákat is örökítsék meg a jegyzőkönyvekben.

80. SOMKL I.1. 1837. november 4-i jegyzőkönyv.

81. SOMKL I.1. 1838. évi jegyzőkönyvei alapján. 1838-ben 21 ülés volt, ebből 11 gyűlésen szerepelt önálló előadó.

82. SOMKL I.1. 1838. augusztus 25-i és szeptember 12-i jegyzőkönyvek.

83. 1840-tól csak a speciális orvosi esetekkel lehetett felkeresni az egyesületet. SOMKL I.1. május 15-i és 31-i jegyzőkönyvek és *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Nyolcadik kötet. 5. sz. (1845. július 27.) 65–69., 7. sz. (1845. augusztus 10.) 97–99. *Korbuly* 1937. 114.

84. Lehetett az híres, vidéki gyógyfürdő, vagy valamelyik budai. Így 1844 végén Fleischer a parádi fürdőkről tartott előadást. A Császár-fürdőben zajló munkálatokról, a víz minőségéről és a betegforgalomról annak főorvosa, Edvi-Illés László számolt be rendszeresen. SOMKL I.1. 1845. december 1-i ülés jegyzőkönyve. *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Kilencedik kötet. 11. sz. (1846. március 8.) 161–164.

85. Gyakorlatilag Wagner Dániel előadásainak egy része volt tisztán vegyészeti témájú (Először 1838. március 10-én tartott Wagner Jánossal ilyen jellegű előadást.) SOMKL I.1. 1838. március 10-i jegyzőkönyv. Az érzéstelenítés, mint új módszer berobbanásával azonban természetesen az egyesületi tagok figyelme is a kénégynek nevezett éter felé fordult, és 1847. február 15-étől szinte folyamatosan értekeznek az új szer hatásáról. SOMKL I.1. 1847. február 15-i jegyzőkönyv és *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Tizenegyedik kötet. 16. sz. (1847. április 18.) 241–244.

86. Két (ritka) ellenpélda: 1842. április 15-én Eckstein Frigyes beszélt az élettani gyógytudományról, míg a következő ülésen, április 30-án Rechnitz csatlakozott az előadás témájához, Az élettan hatása az orvostudományra címmel. SOMKL I.1. 1842. április 15-i és 30-i jegyzőkönyvek és *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Első kötet. 20. sz. (1842. május 15.) 305–307. és 22. sz. (1842. május 29.) 337–340.

87. SOMKL I.1. 1838. június 16-i, 1839. október 26-i, 1840. szeptember 26-i és 1842. július 15-i ülés jegyzőkönyve. Eckstein többször is járt ebben az időszakban külföldön. 1838-as utazása során, az egyesület kezdeményezésére tájékoztatta berlini kollégáit a pest-budai árvíz tényleges pusztításáról, hogy megcáfolja a Berliner Medizinische Central-Zeitungban napvilágot látott túlzó rémhíreket. 1842-ben a bécsi kórházban látott tapasztalatait mondta el. Eckstein mellett Wagner Dániel is tartott beszámolót úti élményeiről. SOMKL I.1. 1840. január 18-i ülés jegyzőkönyve.

88. SOMKL I.1. 1847. február 15-i jegyzőkönyv és *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Tizenegyedik kötet. 16. sz. (1847. április 18.) 241–244.

89. SOMKL I.1. 1843. január 16-i és február 15-i jegyzőkönyv. *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Harmadik kötet. 8. sz. (1843. február 19.) 170–172. és 12. sz. (1843. március 19.) 265–269. A tagok többsége pozitívan fogadta az új módszert, egyedül Schlesinger emelt kisebb kifogást ellene, amiért nem lehet minden betegséget ezzel a módszerrel felismerni. Jankovich és Halász mellett azonban Eckstein, Flór és Wagner János is kiállt az új módszer mellett. (A jegyzőkönyvben nem említik Wagner keresztnévét, de feltehetően Jánosról volt szó.)

90. Például 1845 áprilisában, vagy 1846. május 15. és június 15. között a gyerekkori agybántalmakról. SOMKL I.1. 1845. április 15-i, 1846. május 15-i, 30-i, június 15-i ülés jegyzőkönyvei. *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Nyolcadik kötet. 8. sz. (1845. július 13.) 33–35. és Harmadik Folyamat, Tizedik kötet. 8. sz. (1846. augusztus 16.) 113-118., 10. sz. (1846. augusztus 30.) 145–147., 16. sz. (1846. október 11.) 241–244.

91. SOMKL I.1. 1848. május 15-i és 31-i ülések jegyzőkönyvei.

92. Hiába korholta az 1845-ös nagygyűlésen Jankovich Antal elnök publikálni nem óhajtó tagtársait és a gyűléseken résztvevők csökkenő számát. Jankovich Antal orvosegyleti elnök beszéde a Budapesti Orvosegylet névnapján. In: *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Nyolcadik kötet. 19. sz. (1845. november 2.) 297–303., *Korbuly* 1937. 134–135.

93. SOMKL I.1. 1839. március 2-i ülés (1839/4. ülés) jegyzőkönyve, 7. pont és 1839. augusztus 17-i (1839/15.) ülés, 5. pont.

94. Az első pályadíjra nem akadt jelentkező. *Korbuly* 1937. 132., *Kapronczay* 2004. 29.

95. SOMKL I.1. 1839. szeptember 28-i, 1843. október 14-i, 1844. október 14-15-i, 1847. december 15-i jegyzőkönyvek.

96. Aizinger Ignác, ifj. Bene Ferenc, Christen Ferenc, *Eckstein Frigyes*, *Egger Ábrahám* (Eduárd), *Elsasser Ferenc*, *Grósz Ferenc*, *Grósz Fülep*, *Hoffer János* (a jegyzőkönyvekben Hoffer István szerepel, az Orvosi Tárban János névvel említik), *Jacobovich Fülöp*, *Jankovich Antal*, *Loebli Ignác*, *Mokossinyi Mihály*, *Mihalovits István*, *Oesterreicher Eduárd*, *Piskovich János*, *Plósz Lajos*, *Patachich Károly*, *Pólya József*, *Schmidt János*, *Schlesinger Ignác*, *Terzy Emánuel*, *Tessényi Zsigmond*, *Wagner Dániel*, *Wagner János*. A dőlt betűvel jelölt tagok az egyesület „belső” életében (ülések, előadások) is többé-kevésbé jelentős szerepet játszottak. A többiek közül néhányan, például Christen Ferenc vagy Patachich Károly az egyesület alapításában való részvétel, illetve belépés után alig jelentek meg. *Orvosi Tár*. Harmadik Folyamat, Első kötet. 5. sz. (1842. január 30.) 80.

97. SOMKL I.1. 1837. november 4-i 5. ülés, 14. pont. A megbízottak: Eckstein, ifj. Christen, Jacobovits Fülöp, Piskovics, Pólya, Saphir, Schlesinger, Tessényi és Uffer.

98. SOMKL I.1. 1837. december 30-i 9. ülés jegyzőkönyve, 9. pont.

99. SOMKL I.1. 1838. február 10-i 12. ülés jegyzőkönyve, 3. pont.

100. SOMKL I.1. 1838. június 16-i 19. ülés jegyzőkönyve, 2. pont.

101. Bugát és Flór számtalan alkalommal intézett felhívást orvos-társaihoz az Orvosi Tár hasábjain, amelyben tudományos dolgozataik elküldésére kérték őket.

102. 1841 januárjában Schlesinger ismét felvetette a saját folyóirat kérdését, és a tagok lelkesen is fogadták, ám Flór lebeszélte őket, előadván, hogy neki is milyen nehéz összeállítania egy-egy új számot az Orvosi Tárból, nem beszélve egy új folyóirat megindításának nehézkes körülményeiről (engedélyeztetés, anyagi kérdések stb.). Amikor 1846-ban újra felmerült a saját folyóirat kérdése, már a tagok is elutasították a gondolatot. *Korbuly* 1937. 111. és 135., *Kapronczay* 2004. 28.

103. SOMKL I.1. 1837. december 30-i 9. ülés jegyzőkönyve, 4. pont. Az egyesület első nagyobb beruházása a Becker-féle Bibliothek medicinischer Vorlesungen des Auslandes megszerzése volt, amiről ugyanaznap döntöttek (6. pont).

104. Például Schmidt János vagy Aizinger András és Cziegler József. 1839-ben Flór Ferenc és Wagner Dániel ajánlotta fel saját művét (Tetszhalottak felélesztéséről szóló tanítás, illetve Selectus medicaminum recentiori tempore detectorum et nonnullorum antiquiorum et novo adhibitorum), Rechnitz és Mokossinyi pedig egyéb köteteket. A legnagyobb segítséget azonban Stessel (Szelényi) Lajos bécsi orvosdoktor felajánlása jelentette, aki 1500 könyvet adományozott az egyesületnek. SOMKL I.1. 1838. január 27-i 11. ülés jegyzőkönyve, 2. pont és 1838. április 21-i 15. ülés jegyzőkönyve, 2. pont.; 1839. július 20-i (1839/13.) ülés 4-6. pont és *Korbuly* 1937. 125., *Kapronczay* 2004. 30.

105. SOMKL I.1. 1838. október 27-i ülés jegyzőkönyve, 2. pont. Az első ilyen bizottság tagjai:

ifj. Christen, Eckstein, Fleischer, Grosz Ferenc, Jankovics Antal, valamelyik Oesterreicher (csak a vezetéknevet jegyezték fel), Saphir, Schlesinger, Terzy és Wagner János.

106. SOMKL I.1. 1838. január 13-i 10. ülés jegyzőkönyve, 5. pont.

107. SOMKL I.1. 1838. augusztus 11-i 24. ülés jegyzőkönyve, 2. pont. A tagok egy része amúgy is „feledékeny” volt: ugyanezen az ülésen, majd egy év múlva meg kellett ismételni a havidíjak befizetésére vonatkozó felhívást is (uo. 3. pont és SOMKL I.1. 1839. július 6-i (1839/12. ülés) jegyzőkönyve, 3. pont.). A könyvtár könyvei közül még 1840-ben is sok elveszett, vagy hiányos volt. SOMKL I.1. 1840. szeptember 26-i ülés jegyzőkönyve.

108. SOMKL I.1. 1843. október 14-i ülés jegyzőkönyve.

109. SOMKL I.1. 1837. december 16-i 8. ülés jegyzőkönyve, 6. pont.

110. SOMKL I.1. 1838. szeptember 12-i 26. ülés jegyzőkönyve, 4. pont és október 6-i ülés, 5. pont. Ez nem feltétlenül jelentette azt, hogy a felkért tagok ténylegesen megírták volna a jelentést, nem véletlenül hívta fel az elnök, Szuhányi Márton, ifj. Bene Ferenc később ismételtlen a figyelmet ezen jelentések fontosságára. SOMKL I.1. 1839. június 22-i (1839/11. ülés) jegyzőkönyve, 4. pont és 1840. január 4-i ülés jegyzőkönyve, 5. pont.

111. SOMKL I.1. 1839. június 22-i (1839/11. ülés) jegyzőkönyve, 5. pont.

112. Elnöke Szuhányi, tagjai Flór, Eckstein, ifj. Christen, Schmidt, Saphir és Jankovich voltak. SOMKL I.1. 1840. augusztus 29-i ülés jegyzőkönyve.

113. *Korbuly* 1937. 135. 138. Az ezzel kapcsolatos iratok megtalálhatók: SOMKL I.1. Váltóláz-járvány iratai, 1847. A kérdőívet például az alábbiak töltötték ki: Jacobei János (a bajai uradalom és a város tiszti seborvosa), Károlyi Sámuel (Bihar vármegye szalontai járásának orvosa), Sándorffy János (Sopron vármegye első rendes főorvosa), Tóth Pál (Heves- és Külső-Szolnok vármegye középponti járásának seborvosa), Laszlavik Ödön (Bars vármegye főorvosa), Csiky N. (társulati titoknok, Arad vármegye), Hunyady László, Grosz Ferenc, Kmety Pál, Stolz Samu és Bach Miklós titoknokok (Eperjes), Kun Tamás (egyleti elnök, Miskolc), Verebély József (főorvos és a Budapesti Királyi Orvosegylet levelező tagja), Bittner Imre (a Budapesti Királyi Orvosegylet levelező tagja), Cseresnyés Sándor (Veszprém vármegye főorvosa), Bacsó Bálint orvos-sebész és vegyészdoktor, Encz Ferenc (Veszprém vármegye tiszteletbeli főorvosa), Batthy Fülöp uradalmi orvos, Zsogovits István (Bihar vármegye főorvosa, a Budapesti Királyi Orvosegylet levelező tagja), Tormay Károly (Tolna vármegye főorvosa), Veszely József (a Budapesti Királyi Orvosegylet levelező tagja, bányakamarai első főorvos, Selmechánya).

114. Noha Salacz Pál közöl egy listát (*Salacz* 1937. 45-54.), fontosnak éreztük annak kiegészítését. Részben azért, mert kutatásunk során több helyen is ellentmondásokba és pontatlanságokba ütköztünk, másrészt pedig Salacz egy egyszerű névsort közöl, amiből az egyesületi tagok egymás közötti pontosabb viszonyára nem lehet következtetni – igaz, ő nem csak ezt a rövid, ám annál mozgalmasabb időszakot, hanem az egyesület első száz évét dolgozta fel. Az adattárhoz Salacz adatbázisa mellett felhasználtuk a SOTE Levéltárának Classificatiós köteteit és anyakönyveit (SOTE Lt. 1/d és 1/e), a végzett hallgatók jegyzékét (1/f 1–2. kötet), az egyesület jegyzőkönyveit és taglistáit (SOMKL I.1. jegyzőkönyvek, 1837-1848, taglisták, 1844–1845), Dörnyei Sándor kétkötetes munkáját (*Régi magyar orvosdoktori értekezések 1–2.* Budapest, 1998–2001.), valamint Szinnyei József összeállítását (*Magyar írók élete és munkái*, <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/>) és az 1840-es *Orvosrendet*. Az életrajzokban kizárólag az 1848 előtti eseményekre koncentráltunk. Ennek ellenére nem mindegyik tag életét sikerült teljesen feltárnunk, mivel esetükben a források meglehetősen szűkszavúak voltak.

115. *Salacz* 1937. 47. 1878-at ír halálozási időnek, ami biztosan téves.
116. *Szinnyei* (<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/>, utolsó lekérdezés: 2012.10.03.) és *Korbuly* 1937. 96. 1783-at ír születési évnak, a Promotiós kötetben 1793 körüli időpontot kapunk a diplomaszerezés és az életkor alapján. SOTE Lt. 1/f 1. kötet 100. (442. ssz.). Néhány bizonytalan esetben segítséget nyújtott az OSzK gyászjelentés adatbázisa (http://www.rakovszky.net/E1_LSG_ObitsIndex/GYJ-NevIndex.shtml).
117. Salacznál tévesen 1873 szerepel. A gyászjelentése szerint 1872. november 20-án halt meg, 66 évesen (ekkor a Vízivárosban lakott). *Salacz* 1937. 48.
118. 1874.02.03-án íródott német nyelvű végrendeletét és pótvégrendeletét, melynek egyik tanúja Schlesinger Ignác volt, lásd: Budapest Főváros Levéltára (BFL), Budapest V. Kerületi Királyi Járásbíróság iratai, Kihirdetett végrendeletek (VII.8.d) V(I) 27–28. Hagyatéki ügye: BFL Budapest V. Kerületi Királyi Járásbíróság iratai, Hagyatéki év végrehajtási ügyek iratai (VII.8.c) Ö 93/1909.
119. Az 1840-es Orvosrendben csak szemézmesterként szerepel. *Orvosrend...* 1840. 62.
120. *Korbuly* 1937. 97. és *Szinnyei* (<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/index.htm> [Mokossinyi Mihály], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.) szerint a születési hely Szentmártonkátá, és Jászárokszálláson hunyt el.
121. *Szinnyei* (<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/index.htm> [Oesterreicher Ede], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.) szerint Pesten halt meg.
122. Az adatokat a gyászjelentés alapján lehetett kiegészíteni. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [R16-18. Rosenthal, Moritz Moses], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
123. Az adatokat a gyászjelentése alapján lehetett kiegészíteni. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [T08-752. Terczy Emanuel], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
124. A gyászjelentés alapján lehetett az adatokat kiegészíteni. Eszerint ekkor a pesti oldalon, a IV. ker. Lipót utca 43. sz. alatt lakott, de a vízivárosi temetőben helyezték nyugalomra. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [T10-509. Thoma János], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
125. Az adatokat a gyászjelentés alapján lehetett pontosítani. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [T24-573. Trandaphill Kozma], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
126. Özvegye, pruzsinai és magyarfalvi Prusinszky Alojzia 1874-ben hunyt el Székesfehérváron. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [U01-393, Uffer József özvegye, Prusinszky Alojzia], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
127. A gyászjelentés alapján lehetett a vallást megállapítani. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [W01-385. idősb zólyomi Wágner Dániel], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)
128. A gyászjelentés alapján lehetett a vallást megállapítani. (http://www.rakovszky.net/D1_DisplRemImg/Rako_DRI_ShowRemoteImages.shtml? [W01-594. Wágner János], utolsó lekérdezés: 2012.10.04.)

I. LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

- SOMKL I.1.
Sommelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár. Testületi, szerves fondok. Budapesti Királyi Orvosegyesület.
SOMKL III.132.
Sommelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár. Személyi fondok. Wachtel Dávid iratai.
SOTE Lt. 1/d
Sommelweis Egyetem Levéltára. Libri classificationum Facultatis Medicae in Regia Universitate Pestinensi (A Pesti Királyi Tudományegyetem Orvostudományi Karának osztályozási könyvei). SOTE Lt. 1/e
Sommelweis Egyetem Levéltára. Protocolla susceptionis juventutis - scholasticae in Facultate Medica Regiae Universitatis Pestinensis (A Pesti Királyi Tudományegyetem Orvostudományi Karára felvett hallgatók nyilvántartása). SOTE Lt. 1/f
Sommelweis Egyetem Levéltára. Az Orvostudományi Karon végzett hallgatók jegyzéke. SOTE Lt. 318.
Sommelweis Egyetem Levéltára. Magyary-Kossa Gyula képgyűjteménye

II. NYOMTATOTT FORRÁSOK

- Orvosi Tár* 1842–1848.
Magyarországi Orvosrend névsora 1840-re. Kiadták: *Pr. Bugát* és *Dr. Flór.* Első év. Pesten, Trattner-Károlyi betűivel. 1840.
A Budapesti Királyi Orvosegyesület alapszabályai. Pesten, 1842.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Győry* 1936
Győri Tibor, nádudvari: Az orvostudományi kar története 1770–1935. A Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Története III. kötet. Budapest, 1936
- Kapronczay* 1987
Kapronczay Károly: A Budapesti Királyi Orvosegyesület alapításának 150. évfordulójára. *Orvosi Hetilap*, 1987, 128. évf. 8. sz. 417–419.
- Kapronczay* 2004
Kapronczay Katalin: A magyar orvosi szaksajtó- és könyvkiadás a reformkorban és a neoabszolutizmus korában (1831–1867). Budapest, 2004
- Korbuly* 1937.
Korbuly György: A Budapesti Királyi Orvosegyesület története (1837–1937). In: *Salacz Pál*

(szerk.): A Budapesti Királyi Orvosegyesület jubiláris évkönyve. Budapest, 1937, 83–314.

Salacz 1937

Salacz Pál: A Budapesti Királyi Orvosegyesület jubiláris évkönyve. Budapest, 1937.

Salacz 1938

Salacz Pál: A Budapesti Királyi Orvosegyesületben 1837-1937. években elhangzott bemutató-sok és előadások jegyzéke. Budapest, 1938

Simon 2010.

Simon Katalin: Mesterségből hivatás. Sebészmesterek és orvosdoktorok Magyarországon az egységes orvosi képzés bevezetéséig. In: *Korall. Társadalomtörténeti folyóirat*, 2010, 42. sz. 77–02.

Szögi 1994

Szögi László: Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom egyetemén 1. 1790–1850. Budapest, 1994

Szinnyei

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái I–XIV. Budapest: *Hornyánszky*. 1891–1914.

KATALIN SIMON

THE HISTORY OF THE ROYAL MEDICAL ASSOCIATION OF BUDAPEST (1837–1848)

ABSTRACT

The Royal Medical Association of Budapest was the most important association of medical practitioners in Hungary in the first half of the 19th century. It was the second initiative of this era, after the Association of Surgeons in Budapest. The intention of the founders was to have a common forum for medical retraining and discourse about their practice and special cases, and for the intensification of their relationship. The deepening conflict between the professors of the Faculty of Medicine, Pest and the medical practitioners in Pest-Buda had a major impetus on the formation of this association. Before its establishment in 1837, practicing physicians of Pest-Buda didn't form a cohesive and solidary community. Main models of the association were the Viennese Gesellschaft der Ärzte (which was founded in the same time), and the German Gesellschaft Deutscher Naturforscher (from 1822). The latter was the model for the Society of Hungarian Physicians and Natural Historians (establishment: 1841). Another German association in Würzburg (Philosophisch-Medizinische Gesellschaft) probably also had a deep impact on the Hungarian one.

The king, Francis I gave them his permission in 1842. From then on, they could use the epithet 'Royal' in their name. Aesculap and Hygieia were in their sigil. Their officials (president, vice-president, two secretaries and a librarian) were elected every two years. They had two sessions per month, which were held regularly in Pest.

The conditions for the admission of a new member were the following: he had to be a doctor (doctor of Medicine or Surgery or Chemistry), and he had to live in Pest or Buda. New applicants were admitted by recommendation of a member, or he presented himself personally or by a letter. Owing to the fact that many founding members became slowly very inactive, they had to regulate the membership conditions in 1839. Ordinary members were doctors living in Pest or Buda (their number was limited to a certain time), extraordinary members became those doctors who lived in Pest-Buda but were supernumerary to be an ordinary member. Correspondent members were doctors who didn't live in Pest-Buda. Later the members had the opportunity to elect honorary members, too.

Examining the ordinary members of this era (which means 106 persons), we can declare, that most of them were born and lived in Pest, and their mother tongue was Hungarian. (The protocols of the assemblies were written in Hungarian from 1842.) Most of them were Roman Catholic, but we have to mention that the second largest group was the Israelites' – as they couldn't hold lectures in the Faculty or be a physician of a county or a free royal city, this association gave them great opportunity to find a place for advanced studies and for deepening the fellowship among doctors. 84 ordinary members studied in Pest, and many of them were classmates in the University, so these friendships gave an impetus for the association in its first years. Analyzing their diplomas, we can say, that most of them were inquiring, talented persons, as we find among them not only doctors of Medicine, but many members were also doctors of Surgery, masters of Obstetrics or Ophthalmology or veterinarians.

Although the association had 106 ordinary members, the assemblies were not always so

popular. We have exact data about the participants from 15th April 1842 (until 30th June 1848, which means 136 meetings in this interval). The sessions were most frequented between 1842 and 1845, the average number of participants being 20 persons this time. A correspondent or honorary member seldom visited these assemblies. Every day they held a lecture, and some of the members had to make reports about current epidemics in Pest and Buda. In the beginning, patients with special medical cases were also brought to the assemblies by a doctor, to get some help from the other members. Popular issues of the discussions were cholera, typhoid fever and syphilis. Lectures on chemistry were hardly held. Most of the members didn't deliver lectures, or did just one, and just a few of them wrote publications in the first successful Hungarian medical journal, 'Orvosi Tár'. (The association wanted to have an own periodical, but they gave up this idea later and the Orvosi Tár became their main written forum from 1842.)

sika1123@gmail.com